

Z MALÝCH CEST.

Psáno roku 1884.

(LUMÍR.)

»Theresienlust«.

I.

Samota, dávná minulost, jež kámen mluv-
ným činí, a rozhled utě-
šený do širého, pěkného
kraje, zdržely mne do
samého soumraku v pu-
stých, osamělých roz-
valinách starého hradu na vysokém kopci. Pak jsem
se konečně probíral z divných končin svých myšlenek,
jež jsem nadobro teprve opustil, když mne dole pod

hradem, ve městečku přijal znamenitě chladně a zkrátka pan hostinský, jenž ustavičně měl úřednickou čepici na světlomasé hlavě, zdobené nad to rudými, drsnými vousy. Čapka i ty vousy slušely mu výborně.

Pak jsem už porozuměl jeho důstojnému chování, jež se mi na poprvé zdálo něslušným, i tomu, proč se nemohl se svou čepicí rozloučiti. Jáť pěšky cestoval bez vaku a tím jsem zajisté mu nijak neimponoval. On pak byl místním poštmistrem, dvojnásobným starostou, místním a spolku hasičského, právě rozkvétajícího, a předsedou čtenářské jednoty, z módy již vyšlé a tudíž shasínající.

O tom všem mne záhy zpravil — přímo i nepřímo.

Zmiňuji se o těchto věcech proto, aby bylo zřejmo, že cesta má byla onou veselou potulkou, jaké podnikáme za mladých let většinou pěšky, s plánem, který každé chvíli změnit můžeme a měníme, o holi a lehkém vaku, ale, což nejhlavnějšího jest, s myslí jarou.

A také proto se o p. t. panu hostinském svém zmiňuji, poněvadž byl příčinou změny v mé cestě. Za to jsem se pak s ním v duchu smířil a všecko mu odpustil; i pěkné přijetí, záživnou večeři i hrozný nocleh v dusné, jistě mnoho neděl nevyvětrané světničce pod střechou, jež byla patrně parádním pokojem. O té idylly! Vzpomínám na velitelskou hasičskou helmici s blýskavým hřebenem, jež tu visela, i na trojí fotografii p. t. pana hostinského a veškeré jeho rodiny, provedenou kočujícím fotografem, a čerstvou fotografii — nové stříkačky spolku hasičského, kteráž tu také visela ve zlatém rámečku in duplo. — Za časného, letního jitra pak, když jsem

přestál ten nocleh a bral se polem, kde svěží vzduch jen voněl, kdy hnědé rozvaliny starého hradu na kopci počaly se jasněti v zlatorůžové záři vycházejícího slunce — kdež byl p. t. pan poštovník a jeho helm, stříkačka i jeho parádní pokoj!

Skoro jsem litoval, že jsem nezmeškal vlak, jenž mne za hodinu mé pouti unášel k cíli další mé cesty. Teď jsem už měl určitý plán, od něhož jsem se nesměl odchýliti. Bylať cesta nyní výzkumnou.

Hledal jsem totiž starého strýce, jehož jsem jak živ neviděl. Vlastně prastrýce, neboť byl bratrem mé babičky po straně matčině. Podivín, tak jsem o něm slychal a jak slyšel, tak i mnil. Byl sice od nás daleko, ale přece ne kraj světa a již mnoho, mnoho let nepřišel se podívat na své rodiště, ač času měl i prostředky, ač nebyl srdce ani tvrdého nebo chladného, jak bylo možná dobře souditi z listů, jež někdy za uherský měsíc matce mé poslal.

Jenom jí psával, neboť byla jediná již z jeho rodu naživě; a jediná také na něho vzpomínala a o něm vypravovala, zvláště nám dětem. Když jsem se na tuto svou feriální toulku vydával, řekla mně:

„Poslouchej, hochu, ty bys se mohl podívat ku strýci do Ch. Ať se už nějakou milí zajdeš —“

„Kdo ví, jak by mne uvítal —“

„I dobře. Potěší ho to, vím —“

Slíbil jsem jenom na polo, bude-li totiž možná. Teď jsem opravdu ku prastrýci mířil.

Pan hostinský pod hradem valně přispěl k tomu rozhodnutí. Vida totiž na večer, že něco na mapě hledám, beze všeho se nad ní nachýlil, a velice vážně a znalecky na ni hledě ptal se mne, co hledám. Udal jsem jméno staré tvrže, a že bych rád viděl rozvaliny.

„Jak byste to tu našel! Kus staré zdi! Znáám to, je to za U...skou myslivnou. Nestojí ani za cestu. Ale když byste přece chtěl a tam už byl, to je v Ch. jinší zámek a jaký krásný dvůr u něho!“ —

Tu jsem si přirozeně vzpomněl na svého prastrýce. —

„A jak je daleko do Ch.?“

„Odtud na dráhu hodinu, drahou pak až do U., odtud jste za půl hodiny v myslivně a odtud k večeru v Ch.“

Bylo rozhodnuto. Což o den zacházky. —

V železničném voze myslil jsem na starou tvrz, již jsem ohledati hodlal, a zase na strýce. Sbíral jsem v paměti, co jsem o něm věděl, abych dle toho sestavil si celkový obraz jeho a dle toho abych se také na něho připravil. Bylo toho jen málo. Případlo mně, jak jako student zavedl u nás divadelní hry, což tenkrát v letech třicátých bylo velkou vzácností, jak staří na ty časy nemohli zapomenouti, zvláště na „Loupežníky na Chlumu“, ve kterémžto kuse strýc se prý jako náčelník loupežníků neobyčejně vyzna-
menával. Vzpomněl jsem si také, že býval po názoru matčině a starých pamětníků trochu potrhlý a roztržitý: že nosil veliký cylindr, který mu jednou spadl do louže, a to když o svátcích šel navštívit starého souseda Šulce, a ten že máje pana juristu před očima a Vašíčka Chládkova na mysli, nechtěl ani tykat ani zas voňovati, a že proto ho takto těšil: „Nič si z toho nedělat, však on klobouk bude ku správě. Jde se k nám, i pěkně vítám —“ Takové hlouposti v paměti uváznou!

Pak jsem zase svého prastrýce nechal a vyhlížel ven, abych si krajinu prohlédl, hlavně pro starou tvrz. Viděl jsem v pravo dlouhý pruh tmavého lesa na svahu táhlé výšiny. — Za chvíli vystoupiv na sta-

nici U...ské, k němu jsem zamířil, neboť tam byla má žádaná myslivna a „ten kus staré zdi“, má tvrž. Byl jsem rád, že jsem se zbavil železnice, že i nádraží pak zmizelo mým zrakům. Kráčel jsem polem sám a sám, osamělým chodníkem. Bylo svěží nedělní ráno; nikde ani člověka, hluboký, posvátný klid v přírodě. Těšil jsem se na pěknou chvíli v rozvalinách za osamělou myslivnou. Juž jsem se blížil k lesu, který, jak jsem poznal, byl oborou, velmi starou, ale také velmi zanedbanou, jak bylo už na ohradě viděti.

V tom potkal jsem starého venkovana. Nevěděl nic o tvrzi za myslivnou, ale na mé dotazování a vysvětlování konečně pravil:

„Ah, to vy myslíte starý zámček! Ten není tu dole v lese za myslivnou, ale tamhle nahoře.“

A ukázal na výšinu nad námi. Nechav dle jeho rady oboru, dal jsem se stezníkem jiným do mírné stráně, porostlé chudou travou, pak jsa juž na výšině, ještě kousek v pravo. Stanul jsem na pokraji starého, ale juž prořídlého lesa, ba spíše parku. Půda všude rovná, před časy zajisté pěkně upravená. I známky bývalých chodníků bylo viděti. -Dal jsem se nejširším a za nedlouho jsem stanul všecck překvapen.

Uprostřed kruhovitě, rovné prostory, duby, javory a lipami vroubené stál ne zámček, ale zděný, štíhlý pavillon, k němuž v houštině různého křoví tulil se nízký, úhledný domek. Kamenné, točité schody vinuly se zevně na kvádrové podezdívce až k balkonu, s něhož vedly dvěře do místnosti v prvním patře.

Kolem pod stromy vinuly se zašlé cestičky. — Jindy patrně políčka mezi nimi zahradnický byla

pěstována; teď jen tráva, polní kvítko a zlatý svit ranního slunce je zdobily.

Sloh pavillonu, značně již sešlého, svědčil, že stavba pochází z minulého století; čistě rokokové bylo také železné zábradlí u schodů i na balkonu, velmi mistrně kované. To jsem měl za rozvaliny staročeské tvrze, aspoň třistaleté, tvrdé a mohutné, stavbu lehounkou, filigranskou. Za bydliště zemana staročeského, stánek zábavy šlechtice cizince nebo Čecha na půl Francouze, na, půl Němce. Patrně byla ta budova věnována jen libůstkám, a za lovů v oboře a v okolních lesích, někdy rozsáhlejších, veselému odpočinku šlechtických lovců.

Neočekávaná záměna ta nebyla mně zrovna nemila. Byl to rozmilý koutek, zajímavý polohou s tajemným kouzlem neznámé minulosti. Rozhlížel jsem se. Kolem všude ticho, nikde lidského hlasu. Ranní vítr šoumal v rozložitých korunách starých stromů. Okno ve přízemí pavillonu bylo dřevěnou okenicí, někdy zelenou, zabezděno; ku dvěma oknům přistavěného domku nebylo přístupu pro husté křoví bujně kvetoucí, třetí pak bylo zaděláno spuštěnou dřevěnou, železnou žalusí.

Tu bylo mé zkoumání marno a proto bez rozpaků dal jsem se nahoru po kamenných schodech, až jsem stanul na balkonu. Šel jsem vlastně vypátrat, jak je nahoře v prvním patře, ale vyhlídka mne upoutala. Zadíval jsem se do kraje. Stromy dole mně nijak nepřekážely. Viděl jsem pod sebou les, strání dolů se táhnoucí, na dole s oborou se spojující. — K východu jsem konce jeho nedohlédl. Volněji bylo k západu. Tam se půvabná krajina rozkládala. Za starších dob táhl se les patrně strání také v tu stranu, tak že pavillon, jenž mne nyní hostil, stál asi prostřed širého, rozlehlého hvozdů.

Odtrhl jsem se konečně od půvabného výhledu a pokračoval v pátrání. Okna jsem viděl před sebou dvě, bez záslon, bez žalusí, ale s balkonu k nim nebylo přístupu. Než zámek u dveří byl porouchán; nebránily, nicméně jsem je dost nesnadno otevřel, vlastně jen křídlo jedno do vnitř postrčil. Tak jsem vnikl do opuštěného pavillonu, mně záhadného.

Dobře, že jsem mnoho neočekával. Místnost značně veliká, zajisté někdy salon, ale teď pustá a prázdná. Podle okrouhlé zdi řada starých židlí, někdy bělostně natřených, se zlacenými ozdobami na nohách. Sedadla byla potažena červenou koží, teď valně potemnělou, oprýskanou a tu a tam protrženou. Strop klenutý v podobě mělké bání, i stěny pokryty byly malbou značně vybledlou, místem i porouchanou. Ozdoba stropu i stěn, červotočivé židle, vše i prostora sama živě upomínaly na vkus a modu za časů Ludvíka XV.

Z těch dob také pocházel i rámeček zčernalého již a místem opršelého pozlátka i jediný obraz tu visící. Byla to podobizna mladé dámy v napudrovaném účesu, oka tmavého, tváře sličné, výrazu živého a veselého. Usmívala se. Ten úsměv, zajisté někdy půvabný a okouzlující, divně mne tu dojal, jako všechna prostora. Hleděl jsem chvíli na obraz dámy, jež tu snad před časy vévodila kavalírské společnosti, líbezná, duchaplná, trávíc tu snad rozkošnou idyllu, nebo pokračujíc v milostné intrice, zapředené v budoaru velkoměstském.

Mimovolně jsem usedl na jednu ze starých židlí, zapomenuv na další cestu i její cíl.

Bylo tu pěkně. Zlatý paprsek chvěl se na dubových parketách i na vybledlé malbě zdí, a šumot stromů, tu ševelící, tu šustící a šoumající, mile se ozýval hlubokým tichem opuštěné místnosti. Což tu

jindy vyznělo živých hovorů, rozmarného smíchu, galantních frází a vtipů veselé společnosti v napudrovaných vlásenkách a copech, což tu poháry cinkaly, až lovecká fanfara rázem vše ukončila, vyzývající pány k dalšímu lovení! — Hlahol lesních rohů dozněl mi v hlubinách lesů, a zrak můj i mysl opět se vrátily k rozkošné markýzce. Tak jsem si pojmenoval dámu na starém obraze.

Viděl jsem ji tam na balkoně samotnu, vyhlížející v dál, v tichou, hlubokou letní noc. Nad černými, širými lesy dole vznášel se plný měsíc, oblévaje svou září osamělý pavillon i mladou dámu na balkoně. — V tom cupy, cup, cup — pak lehounký skok asi přes dva poslední schody, a na balkoně stanula v plném jasu letního jitra mladá dívka zteplá, postavy jaré, svěží, pružná jako proutek, čilá jako srnka. Byla po městsku, velmi vkusně oděna, v letních, růžových šatečkách, bez klobouku, majíc jen růžovou pentli ve tmavých vlasech, skoro černých.

Mladistvá, libě zardělá tvář se mi jenom zakmitla — teď obrátila se ven do kraje. A jak levou rukou si oči proti světlu zastínila, zahlédl jsem rozkošné poprsí její od běhu patrně ještě vzrušené. Ličotný větřík zvedl dvě úzké pentle růžové barvy někde na dívčích šatech a povíval jimi kolem jejího štíhlého týlu i za ramenem. Tajil jsem dech i překvapením i také proto, abych neznámou nevyrušil jako plaché ptáče.

Chvilí se rozhlížela, pak náhle se obrátivši vstoupila do salonu a zamířila přímo k obrazu paní markýzky. Hbitě vystoupila na stolicí pod ním a zavěsila na hřeb pod obrazem pěkný, čerstvý věnec, který jsem teprve byl upozoroval, když vstoupila. Okamžik tak stála, hledíc na starou malbu: jaré, živoucí mládí před zašlým obrazem jeho. Teď le-

houkný skok, miň bělostné punčošky — a již dotekl se drobný střevíček dívčin parket, jež se sotva ozvaly, a v tom také dívka slabě vykřikla. Zahlédlať mne. Pokročil jsem, abych se jí omluvil — ale již se mihla ve dveřích, na balkoně, pak cupy, cup, cup na schodech, a ticho. Mé rozmilé zjevení bylo to tam. Vyšel jsem za ní na balkon. Na cestičkách nikdo — Toť zmizela mezi stromy.

Snad bych jí byl měl za výtvor své vzrušené mysli, ale tam pod starým obrazem visel věnec z pěkných, čerstvých růží a pomněnek. Utrhl jsem si jednu i několik těch modráčků poetických. „Odpusťte, paní markýzko!“ pomyslíl jsem si, dopouštěje se té loupeže.

A již jsem byl zase dole. Rozhlížel jsem se kolem po cestičkách, po dveřích u přistavěného domku i pavillonu samého. Byly jako prve zavřeny, okna zabedněna a zarostlá kvetoucím křovím, všecko ticho, nehnuto, jako by zakleto. Zašel jsem dále mezi stromy, ale po mém vidění růžovém nikde ani stopy. Zaniklo jako lesní víla. Tak přecházeje pod stromy, zpozoroval jsem, že stojím na kraji dlouhé aleje starých košatých lip, táhnoucí se lesem po mírné stráni dolů. Místem pronikal paprslek sluneční a zář jeho spočívala na mohutných kmenech. Konce toho stromoradí jsem nedohledl. Dal jsem se tou příjemnou cestou. Myslíl jsem, že tudý mé zjevení zmizelo. Záhy jsem však zpozoroval, že zacházím hloub do lesa. Stanul jsem, naslouchal; vítr zanesl až sem odněkud z blízké vesnice temný hlahol zvonů na hrubou vyzvánějících, pak zdálo se mi, že slyším rachot vozu, rychle ujíždějícího. Hlas ten však zanikl záhy a já pak také za nedlouho stanul dole na konci stromoradí, odkud byl rozhled na volnější

místo v lese, na palouk, zahradu a bílé, zděné stavení rázu starého, s vysokou šindelovou střechou.

II.

Osamělý ten dům nepodobal se nijak zevnějškem svým obyčejným myslivnám. Také nevyřídil se na mne ani jediný pes zuřivě štěkající, neřku-li celá jich smečka, jak bych se byl nadál. Než poloha stavení nasvědčovala mi, že jsem opravdu před myslivnou, o které mně pan hospodský-poštmistr a prve ten venkovan vypravovali.

Obešel jsem. V průčelí jednoduchém ani parůžku nade dveřmi; a pes pořád ještě žádný. Ticho kol nerušené. Nikdo se ani u okna neukázal, aby zvědavě vyhledl na mne cizince. Vstoupil jsem tedy chutě do síně. Napadlo mne: Aby tak na prahu stanula tvá růžová víla z pavillonu! Marno. Viděl jsem ze síně do malé pekárny a začoudlé ohniště pod komínem. Všecko zařízení jakož i zevnějšek ukazovaly na ctihodný věk tohoto stavení. Snad to zbytek staré tvrze. To se mi jen tak mihlo, když jsem na dvěře klepal. Nikdo neodvětil, nikdo mne nezval dále. Když druhé i třetí klepání vyznělo, jako by neslyšáno, otevřel jsem. Hledal jsem starou tvrz a teď už také mladistvou vilu — a tu třeba všeho se odvážiti.

Stanul jsem v nevelikém, příjemném pokoji. Byl pohodlně zařízen, ale nic tu na život myslivecký neupomínalo. U stolu blíže okna seděl starý pán bělovlasý ve vyšívané domácí čapce a v županu. Pokušoval si z dlouhé dýmky a četl noviny. Ani se neohledl, ani sebou nehnul, když jsem vstoupil. Pozdravil jsem poprvé, podruhé; neodvětil.

Tak je do těch novin zabrán, nebo neslyší. Přistoupil jsem až k němu, a jak můj stín padl mu na noviny, ohledl se. Byl nemálo překvapen. Vstal a nedal mi ani domluvit mou omluvu. Byl opravdu hluchý a silně. Vyňav svou navštívenku, sesílil jsem hlas, abych mu příchod svůj omluvil a vysvětlil. Byl to velmi laskavý pán, stařeček zdravé barvy, jako mravenček. Tvář měl pečlivě oholenu, jen pod nosem bělaly se mu rovně přistřižené, krátké kníry. Nad bělostnou náprsenkou černal se mu atlasový nákrčník a v něm se leskl granátový, zlatý špendlík. Patrně pensista, úředník. Lístek jeho mé domnění doložil. Byl to pan Libal, někdy vrchní na panství R...ském.

„Jsem tu u syna, lesního, ale dnes není nikdo doma,“ dodal.

Byl jsem sklamán. Upřímně se vyznám, že jsem několikrát úkosem na vedlejší dvéře pohlédl, čekaje, že jimi vstoupí mé zjevení z pavillonu. Starý pán se patrně nemrzal, že jsem ho ze čtení vyrušil, a rád povídal. Nedivil jsem se mu a trpělivě naslouchal jsem obšírnému výkladu o tvrzi a tomto starém stavení. Mluvil brzo česky, brzo německy a voňoval mi. Z jeho řeči jsem si tolik aspoň vybral, že ze staré tvrze není tu ani kus té zdi, kterou ještě pan pošt mistr viděl, a že prý před lety byly tu ještě valy, které však rozkopali, že toto slavení lesnické prý vystavěno před lety letoucími z materialu staré tvrze, o níž se vůbec mnoho neví, jen to, že byla zajisté veliká, nebo prý z ní vystavěn také v minulém století hořejší pavillon.

Konečně! Teď snad něco uslyším. Vyptal jsem se starého pána na zajímavé to staveníčko, a pověděl, že jsem si je už prohlédl

„Hrabě K...ský vystavěl ten zámček své mladé paní. Povídá se také, že to byla jeho milenka. Theres prý se jmenovala, a proto ten pavillon pojmenoval „Theresienlust“. Ueberhaupt měl ten pán viele Avantüren. Z Paříže si prý tu krásnou dámu přivezl, byla Francouzka. Také tu býval hrabě Soběski a tu měl také nějaký amourschaft. Ueberhaupt to místo by mohlo moc povídat —“

To bylo vše. Na další otázky mé, které jsem většinou psal na papírky, starý pán mi mnoho již nepověděl.

„Nejsem tu dlouho,“ pravil, „a pak überhaupt se mnoho neví o tomto pavillonu. Je tak zastrčený. Aber wenn Sie das interessiren sollte, to by věděli v Ch. snad více. Nebo zdejší panství patřivalo kdysi k Ch. a hrabě K...ský tamější zámek také vystavěl jako tu ten Theresienlust.“

To jsem rád slyšel. Poskytovalať mi zpráva ta aspoň naději světla, kterým bych zaplašil tajemné šero, halící minulost zajímavé té budovy. Nešel jsem tedy nadarmo. Nechtěje starého pána dále zdržovati, měl jsem se k odchodu. Rozumí se, že jsem na své růžové zjevení nezapomněl.

Pan vrchní se dal do smíchu, když o něm uslyšel.

„Ach, die Schwärmerin! Blázínek! To tedy před samým odjezdem si tam doskočila. Ueberhaupt to vždyčky dělá, je-li tu u nás. Je to má vnučka, dcera dcera, zeť je na panství v Ch. Však před chvílečkou tam odjela.“ — —

Za chvílku byl jsem opět sám na pokraji obory. Sto chutí měl jsem ještě jednou podívat se lipovou alejí nahoru k osamělému pavillonu. Než hodinky mně ukázaly, že staříčkový pan vrchní mne příliš dlouho zdržel svým výkladem o staré tvrzi, a že třeba si

pospíšíť, abych došiel do večera do Ch. Osudné nějak místo! Již věru nelze ho minouti.

Všecko dnešního dne ukazuje na ně i k němu vede. — —

S větší chutí jsem si pak vykračoval, ačkoliv byl parný den. Že byla neděle, potkal jsem několik povozů, bryček i kočárků, na kterých přijížděli venkované z města. Jinak bylo na okresní silnici ticho. Vyprahlá, bělavá táhla se přede mnou mezi dozrávajícím obilím a v něm také v dáli jako by zanikala. Ovocné stromy zaprášené vrhaly chudé stíny na zarostlý, zaprášený příkop u cesty a na obilí, jež chvílemi se zvlnilo; a tu zároveň vyvstaly na silnici bělavé mráčky prachu, jež tam daleko přede mnou mezi obilím také označovaly, jak mne předejely povozy, které jsem před chvílí potkal.

Nebylo divu, že jsem za toho parna a za té cesty utíkal aspoň v myšlénkách do staré obory k myslivně do líbezného chladu věkovitých lip v aleji a v rozkošnou samotu opusčeného pavillonu. Růže a pomněnky z věnce paní markýzce věnovaného mi již vadly. Ta, jež je trhala a splétala u věnců, také tady jela. Blouznivou ji nazval dědeček. Staří lidé leccos nazývají blouzněním. Ale půvabnou je jistě i zjevem svým i tím, že ten starý obraz ji nějak vábí.

A tu jsem se zamrzl. Vždyť mi teprve připadlo, že jsem se starého pána ani nezeptal, koho ten obraz v pavillonu zpodobuje, je-li to ta Francouzka, nebo mladá paní hraběte K...ského. Ach, snad v Ch. i to se mi vysvětlí.

Slunce zapadlo, když jsem tam došel. Bylo to městečko malinké, nepatrné jako ves. Sotva že jsem se v hospodě zastavil, abych se poněkud upravil a zvláště oprášil, a již jsem mířil k záměčku, několik minut odtud vzdálenému. Cesta starými topoli vrou-

bená označovala panské sídlo. Panské, šlechtické někdy. Teď v něm přebýval a na panství vládl starý pan Vít, jenž zámek i panství zdědil po svém strýci, bohatém advokátovi. S tímto panem Vítem strýc můj práva vystudoval, s ním také po Itálii a Francii cestoval, s ním také odebral se na Ch...cký zámek a prožil tu, jsa důvěrným jeho přítelem a rádcem, většinu svého věku. Měl titul bibliotekáře. Tolik jsem věděl, jakož i to, že starý pan Vít je panic, žijící jenom hudbě, knihám a svým bohatým sbírkám starožitností a různých vzácností. To všecko miloval starý strýc můj, také panic, ale bez zámečku a bohatství. Než rozdíl ten staré kollegy a přátely nedělil.

Poloha zámku nebyla rozmanitá ani zvláště půvabná; bujná však zeleň bažantnice nebo snad obory dále za zámkem, plná košatých, starých stromů, tvořila pozadí zraku lahodné, jež doplňovalo pásma modravých chlumů, pnoucí se za nimi obzorem.

Stranou zahlédl jsem také dvůr, o němž pan poštministr pod starým hradem s takovou chválou, ano s nadšením byl rozmlouval. Já však jenom na svůj cíl zraky upíral.

Půlkruhovitá alej kaštanová s korunami do kostky přistřiženými omezovala volné prostranství před zámeckým průčelím. Prostranstvím tekla přímou čarou náhon čisté vody, máje břehy své tesaným kamenem pravidelně vroubené. Přes náhon vedly tři klenuté mostky, z nichž prostřední byl největší a nejzdobnější. Vázy stály na koncích jeho zábradlí, uprostřed pak sošky andílků znamenitě boubelatých, svítilny nesoucích. Všechno, jakož i průčelí ne valně zdobené, pocházelo z dob kvetoucího copu.

Hluboké ticho kolem. Nikde ani člověka. V kaštanové aleji shlukly se nejtmařejší stíny prvního

soumraku. Pojednou se tichem ozvala stlumená hudba po krátké předeře tklivé zvuky samotného violoncella. Chvilí jsem s nemalým účastenstvím a zalíbením naslouchal mistrné té hře, až přece jsem se vytrhl, abych ještě do tmy pronikl ku strýci. Prošed průjezdem, stanul jsem v nevelkém nádvoří, vroubeném budovami. Kolem do kola byly v prvním patře zasklené galerie. Tu konečně zaslechl jsem lidské kroky. Ozvaly se v průjezdu. Nebyl to ani sloužící ani komorník, jak bych se byl nadál, ale nějaký učitel, jak jsem dle zevnějšíku soudil. Ne mladý, ne starý a jistě nějaký potrhlý muzikant. Drže v levici housle a pod paždí nějaké partesy chvátal kolem, a byl by mne nevšímavě minul, kdybych byl svou otázkou nezastavil.

Odpověděl mi rychle, roztržitě a chvatně rukou ukázav v tu stranu, kde můj strýc bydlí, jak byl také slovy naznačil, hnal se již po schodech do prvního patra. Zajisté nechtěl zmeškati tu produkci nahoje, která mne prve tak mile uvítala.

Já šel bez rozmýšlení udaným směrem, až stanul jsem před pokojem, v němž byl hlavní cíl mé výzkumné cesty.

Na dvoje mé zaklepání ozvalo se tam konečně polozvuké dovolení, abych vstoupil.

III.

Na první pohled jsem poznal, že jsem se neklamal, představuje si cestou bydliště strýcovo. Ano, pokoj starého mládence učence. Všude plno, místa málo, ač pokoj byl značně prostranný. Stěny samé obrazy a rytiny, v koutě příruční knihovna, vedle psací stůl, kolem něhož na zemi několik foliantů ve staré vazbě v polohách nejrozmanitějších. Také po-

hovka byla do polovice knihami zarovnána. Nábytek starobylý, židle a několik fauteuilů sem tam bez ladu rozestavených pokryty papíry, knihami a divným nějakým šatstvem. Pozoroval jsem na první pohled, že je rozmanitých a to živých barev, a také v posledním zásvitu denního světla padajícího sem od západu dvěma okny zablesklo se tu tam stříbrolesklé na něm krumplování a svit zlatých poreť.

Uprostřed těch fauteuilů a židlí stál zády ke mně a obličejem k oknu muž nějaký. Vypadal jako vetešník ve středu tohoto divného haraburdí a to tím spíše, jak prohlížel proti světlu nějaký frak nebo kabát z růžového hedvábí, plný při krajích bohatého, svítivého krumplování. Zajisté již zapomněl, že někdo zaklepal, neboť když jsem vstoupil, ani se neohlédl. Čeho jsem si také hned všiml, byly šedivé, husté vlasy divně sčesané. Nad celým čelem tvořily do zadu jednu kadeř, jako by byly navinuty, a nad každým spánkem také kadeř, jako vidáme na podobiznách z konce minulého století. Té strýcově hlavě scházel jen copánek. Místo něho bělala se v týle a na límci kabátu tkanička od náprsenky.

Pozdravil jsem hlasitěji. Konečně se obrátil. Ano, je to strýc — poznal jsem ho dle podobizny, kterou matce před třemi roky zaslal. Tvář bezvousá, hladko holená, vráskovitá, čela vysokého, pěkného. Zpod hustého, šedivého obočí utkvěly na mně tmavé, jasné oči. Pověděl jsem, kdo jsem. Vážná a jako zamyšlená jeho tvář oživila.

„Pojď dále, synu, pojď“ — byla první slova jeho, a chopiv mne za ruku hleděl mi do tváře. Pojednou se usmál a jal se hladiti mou pravici.

„So, so, jsi hodně do Chládkova rodu“ — a tu mne zas jako malého klučínu po hlavě pohládl. „Ano, oči a ten rovný nos zrovna jako nebožka“

Frantina.“ To myslil svou sestru, mou nebožku bábu. „So, so, to jsi hodný, žes přišel. A co dělá Anninka, maminka? Pojď, sedni si.“

Nebylo skoro ani kam. Bez milosrdenství shodiv několik výtečníků v tuhé vazbě na parkety, usadil mne na pohovce. Nastalo vyptávání. Ptal se po přátelích a svých známých z mladých let. Já byl čím dále tím více v rozpacích. Skoro pořád musil jsem na jeho otázky odpovídati.

„Toho, pane strýčku, jsem neznal,“ nebo: „Ten už umřel.“ Těch bylo nejvíce. A strýc jen vždycky své „so, so“, a ptal se na nového, až pak vyslovil sumu toho všeho velmi pravdivě: „Holečku, sestaral jsem a doma bych se už ani nepoznal. To by mne tam ani nepoznali. Každý rok se tam strojím, a vždycky něco do toho přijde, nějaká starost nebo práce. Jako teď —“

Byl zase mezi fauteuily a již zase měl ten růžový, hedvábný kabát se stříbrolesklým krumplováním v rukou.

„To je ti znamenitý nález! Jen se podívej! Všecko právě a původní, z minulého století. A jak je všecko dobře zachované! Jen si všimni té krásné, bohaté práce, toho vyšívání! A což ten kabát pamatuje! Ten by jen o nádheře, o slavnostech a skvělé společnosti vypravoval. K jinému nebyl.“

Zajímalo mne to vše, je pravda, ale v tu chvíli počal se ve mně také hlad ozývat. Než strýc ve svém nadšení starožitnickém zapomněl na pohostinnost a jal se mně vypravovati, jak tyto staré šaty, všechny zajisté jsou původní, z konce minulého století, před nedávnem náhodou tu našli v nějaké odlehlé komoře v zapomenuté a zarovnané skříni, jakouže měl jemnostpán (jak jsem pak vyrozuměl, říkal tak panu Vítovi, když o něm s někým mluvil) z toho nálezu

radost a to tím větší, poněvadž je nadšený milovník všeho starobylého, zvláště pak všeho, co pochází z minulého století. Poznal jsem ze strýcova hlasu i zraku, že to, co mluvil o panu Vítovi, také o sobě by mohl do slova říci.

Teprve když venku pohaslo světlo a pokojem hustý stín se uložil, probral se strýc k něčemu jinému, mně teď v tu chvíli nejmilejšímu. Začal o jídle.

„Jemnostpán má tu hosta z Prahy, výborného hudebníka.“ — Řekl jsem, že jsem už slyšel, a dodal, že nahoru chvátal také nějaký hudebník.

„To byl učitel Havránek, také dobrý znalec. Jo dnes večere nahoře, ale já jsem dnes poloviční pacient — tak jsem odřekl. A tím líp, pojíme spolu. Zítřka tě uvedu k jemnostpánu.“ Za chvíli přinesl sluha světlo a večeri s výborným vínem. Chutnalo mně výborně a strýci neméně, ačkoliv byl „poloviční pacient“.

Večer utíkal rychle. Byl jsem cestou unaven, ale za hovoru jsem na svou ochablost zapomněl. Mluvili jsme zase o rodišti, o matce, o strýcově nálezu, o časech minulých a přišli jsme i na „Loupežníky na Chlumu“. Pozoroval jsem, že vzpomínky na mysl strýcovu jako víno účinkovaly. Sblížili jsme se za ten večer a bylo mně, jako bych strýce znal ode dávna. —

Konečně jsem sám upozornil, že se připozdilo a že by snad strýci, jelikož polovičnímu pacientovi, dobře posloužilo, aby si na lůžku odpočinul.

„A tobě po cestě také —“

Ale tu se zarazil.

„Nun aber, kam tě, hochu, dám, já na noc úplně zapomněl. V hostinském pokoji máme již hosta, vedle spí jemnostpán a to bychom ho zburcovali; má tuze tenké spaní — a nerad bych —“

Žádal jsem strýce, aby si proto žádných starostí nepřipouštěl, že vezmu s pohovkou za vděk. Chtěl mi svou postel postoupiti, čehož jsem ovšem nijak nedopustil. —

Strýc za této nerozhodnosti své několikrát prohodil své zalíbené „nun aber“. Vyrozuměl jsem už toho večera, že ho v hovoru jinak českém užil, kdykoliv proud představ na něčem uvázl, kdy nadcházela nějaký obrat v řeči; jinak, když představy plynuly zase pravidelným proudem, nastoupil výraz spokojenosti a klidu: „so, so —“

Konečně pronesl velmi rozhodně:

„Nun aber, vždyť tu máme hraběcí postel — že jsme si nevzpomněli! So, so. Nebudeš-li se bát!“

Zasmáv se, zavolał sluhu, jemuž odevzdav něco peřin a přikrývku ze své postele, poručil, aby připravil hraběcí postel. Po té mne zavedl chodbou do velikého pokoje, jenž na první pohled zdál se býti museem. V rohu blíže okna stálo nádherné vyřezávané lože pod nebesy látky hedvábné.

„To je ta hraběcí postel. V té spával nebožtík hrabě K...ský. Je čista, přes čas se tu všecko smýčí a práší, to víš, máme tu poklady.“

Osamotněv vzal jsem svíci do ruky a přešel jsem pokojem, abych se zběžně podíval na věci uložené v zasklených skříních. Než unavení po celodenní cestě záhy mne zavedlo zase k loži.

Včera těmi časy v parádním pokoji pana poštmistra hospodského, s výhledem na fotografie jeho rodiny a spolkové stříkačky, dnes v bohaté posteli hraběte K...ského. Bezděky mne napadlo, co o něm starý pan vrchní řekl: „Ueberhaupt měl ten pán viele Avantüren.“ — Shasil jsem svíčku.

Tma z koutů vyslala celou komnatou hluboký stín, jež jmenovitě sbírkové skříně zahalil. Prve však

nežli jsem ku spaní ulehl, odhrnul jsem záslonu, abych viděl, kam okna hledí. Proud plného, měsíčního světla ozářil mé rokokové lůžko i část pokoje. Spatřil jsem zahradu, to jest jenom kus, dlouhé loubí, zřízené a přistřižené po vkusu starofrancouzském. Za ním, ale značně asi daleko, viděl jsem v zásvitu měsíčním měkké, vlnité formy rozložitých starých stromů, jež jistě nevypínaly se v zahradě, ale asi v té bažantnici nebo v oboře, kterou jsem prve, k zámku přicházeje, byl zahlédl.

Ulehnuv hleděl jsem ještě chvíli zpod nebes svých ven do měsíčné, tiché noci. Všude hluboký klid, nikde ani hlasu. Nevím proč, ale v tu chvíli jsem si vzpomněl na osamělý v lese pavillon, na jeho balkon, na němž vedle paní markýzky stálo libezné děvčátko v růžových šatech.

A já je viděl i pak, když mně spánek oči zavřel.

IV.

Ačkoliv jsem byl unaven poutí dne minulého, přece jsem se probudil dosti záhy. Nestalo se tak ani zásluhou mou, jako spíše přejasným světlem slunečným, jež plným, zlatým proudem vniklo pod rozhrnutá nebesa mé hraběcí postele a mou ložnici, či vlastně museum zcela změnilo. Včera při svitu svíčky a pak měsíce byla to místnost plná míhavých, lomených stínů, zčernalých obrazův a skříní, zanikajících ve tmě; teď za světla denního komnata veliká, prostranná, vysokého klenutého stropu, majíc podél zdí pěkně vybílených řadu skříní, jejichž sklo se v ten ranní čas jen blyštělo.

Nejprve jsem přistoupil k oknu, v jehož výklenku vykouzlilo ranní světlo na bílou zeď stín mříže uměle kované se stínem nějaké popínavé rostliny, jež kolem

okna zvenčí zeď kryjíc několika haluzkami až samou mříží pronikla a mně teď kynula, chvějíc se v ranním větříku. Otevřel jsem okno; vzduch byl balsamický, svěží a výhled, ač ne veliký, pěkný. Viděl jsem před sebou část zahrady, zřízené způsobem francouzským. Nad pravidelným labyrinthem všech těch skupin, zelených, rovných zdí i arkád po šňůře přistřižených a urovnaných, nápadny mně byly v pozadí dva topole, výše obrovské. Bylyť jak jim dal pán Bůh vyrůstí a divně se tu vyjímalý, jako dva rozsochatí, vlasatí republikáni, hlídající copovou šlechtickou společnost.

Pak ku skříním jsem se obrátil, abych zběžně zatím prohledl ten poklad, o němž hned včera strýc mi s velikou láskou a nadšeně začal vypravovati. „Jsou ti to věci! Řeknu jen Watteau, Chodowiecki! Rozumíš?“

Skříně, pokud jsem je přešel, obsahovaly památnosti, z nichž nejstarší byly z času Ludvíka XIV., nejmladší pak z dob empiru. Bylo to věru ledacos zajímavého. Zvláště mne upoutaly dva vějíře Watteauem malované, několik drobnomaleb Chodowieckého a v poslední skříní mezi různou zbraní ocelová, skládací mřížka, jakou si páni markýzové ve vojsku sloužící dávali na ochranu své lebky pod hladkou vlásenku a pod třírohý kloubouček, tak málo chránící před ranou nepřátelského palaše. Nejdéle však jsem postál u lehounkého, parádního kordu, na nějž se, jak říkáme, zrovna srdce smálo. Práce utěšená, čepel kalená, vzácné práce, a což ta zvláštní, lehounká rukojeť z bělostného porcelánu, překrásně kvítky pomalovaná! Sotva že jsem se od ní odtrhl. Ta se nesla takhle při aksamitovém kabátě višňové barvy zlatě vyšívaném!

Konečně zabloudily zraky mé výše nad skříně, kdež viselo několik obrazů. Samé podobizny pánů i dam ve vlásenkách i napudrovaných vlasech. Jen jeden se tu od nich lišil — nějaký polský magnát výrazné tváře, zraku jiskrného. Byl v bohatém kroji národním. Jak jsem na něho pohlédl, hned mi připadlo, co mi starý pan vrchní v osamělé myslivně včera o pavillonu vypravoval, že tam s hrabětem K...ským býval také polský hrabě Soběski. Ovšem, hned včera mi napadlo, že to žádný Soběski nebyl, ani býti nemohl.

Ale teď ukázalo se, že na vypravování starého pána přece něco pravdivého, že tu nějaký polský hrabě opravdu býval a tu nějaký ten „amourschaft“, jak pan starý vrchní říkal, opravdu zažil. Snad „paní markýzka“ z pavillonu, o níž se mi dnes zdálo? Strýc asi něco ví — a tu, jak jsem se obrátil, zahlédl jsem v odlehlém koutě nějaký předmět větší, úplně však zahalený, jako lože pod nebesy. Přistoupiv sáhal jsem po té zásloně, bych prohlédl, co tají, v tom se však dvěře otevřely a „Zpátky! Nedotýkej se!“ mocně se na prahu ozvalo.

Až jsem se zalekl; hlasitý, však veselý strýcův smích mne spravil. Strýc se divil, že tak záhy vstávám, a s patrným uspokojením přijal mou zprávu, že už jsem jejich sbírky a to s nemalým zalíbením si prohlédl a mnohým z nich se obdivoval.

Zmínil jsem se také o parádním kordíku.

„So, so — líbil se ti, to si myslím“ — a strýc spokojeně se usmívaje, dodal: „Má, pane, svou historii.“

„A což tady to velké tajemství?“ — ptám se, ukazuje na zastření v koutě. „Smím-li nahlédnouti?“

Strýc přistoupiv ku zásloně odhrnul ji a s úsměvem se na mne obrátil:

„Medle tajemství zámku Ch...ckého.“

Na nízkém podstavci stály tu — sáně, natřené temně červenou barvou, plné zlacených ornamentů. Byl jsem poněkud sklamán. Jak se na Ch...ckém zámku ani jinak mysliti nedalo, byly také slohu rokokového.

„Jeden z našich nejlepších a nejceněnějších kusů,“ vykládal chutě strýc. „Jsou právě, také po hraběti K...ském.“

Čím více jsem si je prohlížel, tím více se mně líbily. Byly roztomilé, lehounko pracovány, jen pro jednu osobu. Vyslovil jsem toto mínění.

„So, so“ — děl strýc — „a jenom pro dámu — a ještě dle toho prostoru jejich byla to nějaká víla tenounká a vzdušná —“

„Ale srdce pevného. Proto ten Amor.“

Na pěkném a dosti vysokém oblouku vpředu těch saní seděl roztomilý Amorek, zlacený, jenž do zadu k saním jsa obrácen, držel napjatý luk se šípem v ruce, jako by mířil na tu, kdož vzadu seděla.

Strýc spustiv pojednou záslonu, pravil:

„Mají také svou historii.“

„A ještě tu něco máte, strýčku, co má jistě také svou historii.“ Ukázal jsem na obraz polského magnata. „To prý je nějaký Soběski.“

„I Pońatowski — brachu, ale jak to víš?“

„Jen tak jsem zaslechl cestou v myslivně na U...sku.“

„Fabulae, hochu, fabulae. — Ten tu“ — a ukázal rukou na starý obraz, „ten tu opravdu býval. S vystavitelem tohoto zámku byli příbuzní. Nu, něco na tom přece je, svou historii má; nun aber — je čas, abychom šli, především posnídat.“

Po snídani zavedl mne strýc do komnaty, která jemu kromě musea byla ze všech nejmilejší, do

knihovny. Ve vedlejším pokoji zajímala mne velice sbírka výborných mědirytin hlavně francouzských a anglických z minulého věku.

Líbilo se mně tu všecko, byl jsem však konečně unaven a rád, když mne strýc odtud zavedl zrovna na verandu, se které bylo výborně viděti přes všechny malý park, jehož část jsem ráno z okna muzejního si prohlížel. Stanul jsem u zábradlí uměle kovaného, na jehož kamenné římse stály vásy a putti, pravá to dítka rokokového umění.

„Je sdělán dle plánů slavného Le Notra“ — podotkl strýc, ukazuje rukou na park, při němž mi bylo zvláště nápadno, že je hlavní, širokou stezkou, odtá verandy přímo vedoucí, rozdělen na dvě části úplně stejné, plochou i úpravou. Tu i tam v pravo, v levo stejné zdi zelené, chodby, arkády, besídky, tu i tam nad plochým povrchem těch přistřižených křovin a stromků vynikající tu onde pyramida tmavozelená i kupole barvy jasnější, ale také v pravo v levo po dvou vysokých rozsochatých topolech.

Zmínil jsem se o nich.

„Vlastně jsou tu i tam po čtyrech. Stojí až na konci, u vody, u říčky, jejíž náhon jsi viděl před zámkem u nádvoří.“

Ještě jsem se ani jak náleží parkem nerozhlédl, a již ozvaly se za námi kroky. Mladý štíhlý muž vstoupil ze sálu na verandu. Strýc ihned představoval:

„Můj synovec. Pan Benický, virtuos a hudební skla —“

Nedomluvil však, pln údivu hledě na nás oba mladé, kteří jsme se přátelsky objímali. Shledání to s bývalým kolegou a přítelem ze studií gymnasijských a universitních, s kterým jsem se aspoň dvě léta neviděl, bylo překvapující a radostné.

„So, so, to mne těší“ — pravil pak strýc. „Já vás tu chvilku nechám, zatím si všechno povězte. Až bude čas k „jemnostpánovi“, tak pro vás přijdu.“

„Jak jsi sem zabloudil?“ ptám se.

„Doporučením z Prahy. Pan Vít mne pozval, abych tu nějaký čas se zdržel a s ním hrál. Hlavní však je, bych jeho skladby vyslechl —“

„On komponuje?!“

„Tady ti všechno komponuje — i tvůj strýc — a každý chce slyšet, co soudím o jeho skladbě. Mají mne za autoritu, mne ubohého —“

„Jenž není se svými skladbami spokojen.“

„A přece jich nenechává. Divná moc umění! Kdo se v něm okusí, jako by v začarovaný kruh vstoupil, nemůže z něho, vidí v něm své štěstí a přece nikdy necítí se úplně šťastný, to jest nikdy není sám s sebou spokojen. Ale — brachu — nač si vzpomínám! Víš-li pak, že jsem přišel vašemu upíru na stopu — hned jak jsi z Prahy na venek odejel.“

To byla novina, jež mou zvědavost všechnu napjala. My, totiž několik přátel mých a já, kteří jsme mladistvé verše své redakcím zasílali, sníce každý o dílech klassických a slávě spisovatelské, scházeli jsme se v malé kavárně, kde měli všechny naše listy zábavné, kde bývalo málo lidí a ticho, a kde jsme se nejspíše dopídili časopisu, jenž nám odpověď aneb i básničku naši otištěnou přinášel. Poslední dobou však byl kroužek nemálo pobouřen. Pod každou básní totiž, o které jsme mysli, že je novým lupenem našeho slavovence, býval pokaždé namalován křížek, někdy černou, někdy červenou tužkou. Rozuměli jsme mu. „Umře, zajde v zapomenutí“, vykládali dva z nás, já pak a přítel Benický, hudebník, jenž tam s námi také sedával, tvrdili jsme: „Už je mrtva, zašla ani nepovšimnuta.“

Dychtili jsme zvěděti, kdo nás tak odsuzuje k smrti: pátrání naše však bylo marno. „Upíra“, jak jsme pojmenovali našeho neúprosného a necitelného kritika, jsme nedopadli. Rozumí se, že nás křížky jeho rozčilovaly, že s napjetím jsme brali pokaždé do ruky list, jenž obsahoval také plody naše, plny zvědavosti, bude-li přece jednou bez osudného znamení smrti. Ale ani jednou. Jedinou naší útěchou bylo, že osud ten nepostihl jenom nás, ale též jiné a básníky už uznanější.

Kroužek náš se brzo rozešel. My poetové všichni z matičky Prahy na venek, jen přítel muzikant, Benický, tam zůstal. Všiml jsem si jednou, jak nás tenkrát žertovně těšil:

„Nic si z toho nedělejte. Kdyby listy také přinášely skladby hudební, pod mými byl by pokaždé kříž a veliký.“

Řekl to žertem, ale jakousi trpkost ve slovech těch jsem přece vycítil. A teď mi na verandě zámečku Ch...ckého oznamuje, že přišel na stopu tomu upírovi. Na mé žádostivé vybidnutí vypravoval:

„Když jste z Prahy odjeli, nechodíval jsem do naší kavárničky. Ale jednou v noci, bylo již hezky pozdě, šel jsem kolem, a tu mi připadlo, bych se pro památku zastavil v tom našem koutečku. Vejdou, bylo tam skoro prázdné. Dva staří páni hráli v šachy; vedle „našeho“ stolu seděl jakýsi mladší muž, zabraný pilně do čtení. Že jsem vedle usedl, ani si nevšiml. Pozoroval jsem ho. V ruce měl tužku. „Ah,“ povídám si, „je-li možná! A hle — dělá křížek — To je on! — Čte dál — v tom sebou nějak hnul — pak přešel tužkou list, jako by v něm čáru dělal. Čte a čte opět. Pozoroval jsem ho dobře — a teď pro Boha — list vypadl mu z ruky a upír — si setřel

slzu s očí! Trnul jsem. Pojednou kvapně vstal a rychle odešel. Toť se ví, že jsem sáhl nejprve po listu, který toho člověka, nám tak někdy děsivého, rozplakal. Poznal jsem hned, co ho tak dojalo. V čísle toho zábavného časopisu byly dvě původní básničky, pod nimiž rděly se zase zlověstné křížky. Pak byla báseň přeložená, kterou upír po straně zatřhl; poslední její sloku dokonce dvakráte. Četl jsem ji a vyznám se, že mne dávno nic tak nedojalo, jako ty verše. Dvě poslední sloky samy se mně v paměti vlyly. Báseň ta začíná, víš:

„V čas půlnoční po nebi anděl se nes',
z úst píseň mu zvučela svatá —“

„Ah, Lermontov!“

„A dále!“ říkal přítel, nedada se vyrušiti:

„V svém objetí duši nes' v pozemský hluk,
v dol žalu ten plný a lživý,
a v mladinkou duši vnik' písně té zvuk,
i zůstal v ní bez slov, však živý.

A dlouho ji soužil pak ve světě cit,
cit podivné touhy a tísně,
a za zvuky nebeské náhradou být
jí nemohly mdlé naše písně —“

„Ten to řekl!“ dodal přítel, všecek jsa vzrušen.
„A jak! Ten vyslovil duše úzkost a tesknost, no, jak on povídá ‚cit podivné touhy a tísně‘, z něhož pak rázem jako ze chmur vyšlehně blesk idey. Pak ten jas, to blaho nadšení! A pak, když hledíš na to, cos utvařil, co, jako já — v těch notových hlavičkách a co ti v duši znělo — oh —“

„Tedy ani tvůrčí štěstí není čisté.“

„Je, nejčistší — ne však úplné.“

„Snad jen geniální umělec je pocituje zcela.“

Přítel se zamlčel.

„Teď bych teprve rád viděl toho upíra,“ začal jsem. „Snad to nějaký umělec.“

„Není,“

„Jak, ty víš?!“

„Ano, já ho viděl od té doby —“

„V Praze?“

„Ano, zašel jsem k vůli němu ještě několikrát do naší kavárny a dvakrát jsem ho tam zastihl.“

V tom strýc se navrátil na verandu.

„So, so, v přátelském hovoru; těší mne, mladí pání — nun aber musíme jít, jemnostpán čeká. Ohlásil jsem tě, a vás také čeká, pane Benický.“

Byl bych rád s přítelem o upírovi domluvil, cestou však k „jemnostpánovi“ nebylo možná. Strýc měl slovo.

„Víte-li, pane Benický, že tyto dny připadají narozeniny jemnostpána? Napadlo mně, bychom je letos jak náleží oslavili. Já řku, tolik výborných sil tu máme. Vy mně také pomůžete, není-liž pravda? Na vás obzvláště spoléhám.“

Přítel ochotně přisvědčil.

„Mám vám už ideu, aspoň tak trochu — no, však si ještě o ní promluvíme — ale má to být, rozumí se, překvapení. Proto, prosím, silentium!“ —

Pan Vít byl starý pán, tváře hladko oholené, bělovlasý, čerstvý však a zraků jiskrných, výrazných. Duch z nich mluvil i dobrota srdce. Přijal mne velmi laskavě a dlouhou chvíli jsme se všichni výborně bavili. Nejvíce jednáno o hudbě, jejímž milovníkem byl pan Vít dle všeho až vášnivým. Pozval mne velmi srdečně, bych byl jeho hostem, což jsem, obdržev

žertovné svolení strýcovo, ochotně a rád přijal. V tom přibyl ještě někdo do naší společnosti: mladý muž, přibledlé, vážné tváře, černých, hustých vlasů lehce zkadeřených, černých knířů, postavy dosti vysoké.

Byl to páně Vítův synovec Marvan, jak jsem se dověděl. Strýci svému živému a velice vlídnému nijak se nepodobal. Byltě zamlklý, sotva že promluvil, naslouchal našemu hovoru s tváří dost zasmušilou a chladnou. Jen jednu chvíli poslouchal s patrným účastenstvím, to když za hovoru naskytla se mi příležitost vypravovati o pavillonu na U...sku i o malém tom dobrodružství, jež jsem tam měl s tím růžovým zjevením, zvláště spanilým. Starý strýc jeho vesele se zasmál, zvědavě se ptal, přišel-li jsem tomu andělu na stopu a dodal:

„Jistě dceruška z nějaké blízké myslivny — toť asi konec toho románu.“

„Myslivna je také jeho dějištěm — ale ten andělíček dále uletěl. Až sem, až k vám.“

Divili se.

„So, so,“ opakoval si strýc. Pojednou však zvolal: „Nun aber mi připadá, že správcová ze dvora říkává, že tam má na U...sku příbuzné — snad by to nebyla Růženka správcová?“

Prisvědčil jsem. Věděl jsem to od starého pana vrchního na U...sku.

Mladý Marvan zachmuřil nějak obočí.

Když řeč zavedena znova na pavillon a na obraz „paní markýzky“, zajímalo to nejvíce strýce, poněvadž se to týkalo jeho zalíbeného věku osmnáctého; než i pan Vít účastnil se hovoru velmi živě a prohodil že by za to stálo tam si zajeti.

Zmínil jsem se také o těch avanturách a mnohém tom „amourschaftu“, jaké osamělý pavillon prý pamatuje.

„Ovšem, ovšem, ten má jistě svou historii“ — pravil strýc, „jakož vůbec hrabě K...ský, jenž tento zámek vystavěl, byl velice dobrodružný muž. Mnoho let strávil v Paříži a přivezl si odtud věci! Proto my tu máme po něm tolik znamenitostí a pravých. Všecko pravé, nepadělané, jako ten Watteau — krásný kus!“

Vida, že strýc je zase u své sbírky a že dobrodružný hrabě K...ský všem — vyjma snad mého přítele, je dobře znám, řeč jsem o něm dále neztvářel, doufaje, že strýc mi za příležitosti všecko vysvětlí. —

V tom také synovec hostitelův měl se k odchodu. Pan Vít se ho ptal, kam míří.

„Do bažantnice nejspíše,“ odvětil a podav svému strýci ruku, nám pak se ukloniv, odešel. Já se strýcem brzo za ním. Přítel zůstal u pana Víta, by nějakou novou jeho skladbu zkusili. Doprovodil jsem strýce až k jeho kanceláři, kamž se ubíral, maje, jak mi pravil, důležitou práci s tím plánem, o němž se prve zmínil příteli Benickému.

„Ten pan synovec,“ prohodil jsem cestou, „je zajisté veliký milovník honby.“

„To bys tomu dal, hochu. Půjde do bažantnice, sedne pod starý buk anebo lípu a vysedí tam třeba dvě hodiny, ale ne s puškou, beze všeho i bez knihy.“

„S myšlenkami.“

„Snad, ale jak živ žádnému nic nepoví, co si myslí. Podivín.“

„A knihy nemá rád?“

„I to ano, to zas, když ho to napadne, vysedí kolik nocí třeba v knihovně, nebo ve svém pokoji. Pak zase, jako by se mu zošklivily, nesáhne na ně kolik dnů a toulá se polem anebo lesem. Teď poslední čas je zvláště divný.“

„Snad se mu něco stalo.“

„Jemu? Tady? Není možná. Nikde nebyl. No, necháme ho, ono ho to zase přejde. Nun aber, jdi si do parku, prohlédni si jej, já tam pak přijdu za tebou.“

V.

Zamířil jsem do parku a za chvíli jsem tam zapomněl na synovce páně Vítova, na kterého jsem ještě cestou myslil, poněvadž mně byl zjev zajímavý. Teď mne více zajal výtvar umění zahradnického, zdělaný slohem Le Notreovým.

Chutě lóudal jsem se zelenými chodbami a arkadami, postál, usedl na výklencích a kobkách utvořených z korun habrových a bukových, až jsem si pak v té sladké kol urovnanosti vzpomněl na staré topoly. Z toho zeleného však labyrinthu tak hned jsem se nevybral a místo k topolům dostal jsem se k nevelké řece, jež parkem šuměla. Na jejích březích bylo přírodě volněji. Nůžky zahradníkovy nemrzaly tu křoviny, jež bujně a hustě haluze své skláněly nad čistými vlnami šumné říčky. Šel jsem po jejím toku, abych se tak dostal k topolům. Již jsem je zahlédl níže po vodě, dva na tom, dva na onom břehu, tu i tam velikány přesilných, drsných kmenů těsně vedle sebe trčící. Stáli tu jako obři hlídající uzounek lávku, přepínající se mezi nimi na vysokých březích nad vodou, jež hluboko pod ní ubíhala dále do parku, zanikajíc tam v zelenavém temnu hustých křovin.

Již jsem tam docházel, v tom naproti, na druhém břehu zakmitlo se cosi, a z průlínky mezi oběma topoly vystoupila náhle dívčí štíhlá postava. Jako by vzdušná dryadka ze starých těch stromů se vynořila. Lehounkým krokem brala se uzounek lávkou.

Mé zjevení z pavillonu! Poznal jsem ji dobře. Stál jsem u husté křoviny tiše, nehnutě, jako stáváme, přechází-li paloučkem srnka, již nechceme polekat a zaplašiti. V tom slabý výkřik jsem zaslechl — a hle, má dryadka se na samém konci té lávky rázem zastavila. Lekla se — a jak by ne! Vystoupilš tam proti ní páně Vítův synovec. Stojí proti sobě. Jak je chudinka překvapena, zardělá!

A on — co chce ten mrzutý podivín?

„Dovolte, bych užil té příležitosti a vám blahopřál,“ pravil.

Dobře jsem to slyšel a dobře také viděl, jak dívka rychle k němu vzhledla a pak zase zrak sklopivši promluvila:

„K čemu, pane Marvane?“

„K vašemu zasnoubení —“ odvětil.

Drsný ton jeho slov mne samého zamrzl.

„Děkuju.“

„Tedy je to pravda?“

„Ano“ — to jistě řekla, já to však neslyšel a jen jsem viděl, že zase hlavu pochýlila. Že to řekla, domyslíl jsem si z toho, neboť mladý pan Marvan na to řekl:

„Tedy mnoho štěstí ještě jednou!“ —

Klobouk svůj na pozdrav pozvídaje ustoupil až k samému kmeni a tím děvčeti uvolnil cestu.

Uklonila se zlehka a zmizela mezi stromy. Byl bych rád šel za ní, nemohl jsem se však hnouti, neboť pan synovec stál na tomže místě, nehýbaje se. Hleděl také za správcovou Růženkou. Pak obrátiv se šel přes lávku a zmizel za protějšími topoly.

Jde teprve do bažantnice, či ani nepůjde? Přišel sem maně, setkal se tu s děvčetem náhodou? Umluveno spolu nic neměli, ale snad věděl, že tudy

půjde. A nač by na ni čekal, proč by ji vyhledával? Snad to jen náhoda.

Ale ten jeho ton zněl tak divně, drsně. To však asi jeho zvykem dle všeho, co o něm strýc pověděl. A Růženka zasnoubena! S kým? Tak mladičká, spanilá nevěsta. — Nevím proč, ale mně samému se ta zpráva nelíbila. Vracel jsem se od lávky mezi topoly tím stezníkem, kterým Růženka odešla. Byl uzounký, v pravo, v levo samý keř a houština. Soumrak stínů se zelenavým přísvitem ukládal se všude kolem. Pojednou se přede mnou vyjasnilo. Spatřil jsem volný trávník, jako malinký palouček kolem do kola stromy a houštinou obklopený. Prostřed toho paloučku několik yrb sklánělo svou hustou, vlající kšticí skoro až k zemi. Ve stínu jejich mezi nimi stál miniaturní chrámek kulatý, rázu antického, s mělkou kupolí, spočívající na sloupech, mezi nimiž se proběhlávalo nějaké poprsí.

Na jednom z několika schodů k poprsí vedoucích seděla Růžena správcova s hlavou do dlaní pochýlenou. Šáteček se v nich hýlal a že spanilá hlava její lehko se potřásala, soudil jsem, že pláče.

Nevěsta, šťastná nevěsta, a pláče?!

Vyznám se, že jsem čekal stranou tak dlouho, až vstala. Plakala opravdu. Či ten pláč souvisí snad s onou gratulací na lávce? A teď mi také připadlo, jak synovec páně Vitův stal se prve pozorným, když jsem o zakletém pavillonu na U...sku a též o tajemném tom zjevení, t. j. o správcevě Růžence vypravoval.

Toť nějaký román tajemný a spleťitý, jenž by za to stál, aby dále byl sledován!

V přední části parku setkal jsem se se strýcem, který juž šel za mnou. Pověděl jsem mu, že jsem zašel až k lávce u topolu a že se mně tam líbilo.

„So, so — ty stromy mají také asi svou historii. Všiml's sobě, jak těsně vedle sebe stojí, že dva mezi nimi najednou nemohou projít? Ty stály již za hraběte K...ského — a to byl velice zamilovaný pán, Tam mohl pěkně stát na čekání a překvapovat, on i jeho šlechtičtí hosté.“

Strýc se zasmál.

„Možno-lí odtud, strýčku, do bažantnice?“

„Od té lávky u topolů? Ne, tudy se nechodí. Proč se ptáš?“

„Viděl jsem tam před chvilkou pana Marvana a myslil jsem tedy, že jde do bažantnice.“

Více jsem neřekl.

„Ah — to ho zase něco napadlo. Má tak své vrtochy.“

Chodili jsme sem tam a po chvíli, když jsme přišli na místo, odkud bylo viděti střechu nedalekého dvora, zavedl jsem o něm hovor i o správcově rodině, a tak jsem se snadno dověděl, aniž strýc úmyslnost nějakou zpozoroval, že správčova dcera je opravdu zaslíbena a že si ji vezme nějaký bohatý statkář ze sousedství, jemuž se nad míru zalíbila.

Dále jsem prozatím nepátral.

Po obědě jsme si vyšli s přítelem Benickým sami dva zase do parku. Vypravoval jsem mu sub rosa, to, co jsem pozoroval a čeho jsem se domníval. Poslouchal velmi pozorně, a když jsem skončil, pravil, usmívaje se:

„Toť věru zajímavá a tím zajímavější, že domnělý hrdina tvého románu, páně Vítův synovec, je náš — upír.“

Pro návštěvu u pana Víta a pak pro svou příhodu u starých topolů a chrámku v dumném zákoutí starého parku, pozapomněl jsem na přítelovo do-

polední vypravování. Teď jsem se ovšem jak náleží podívil.

„Poznal-li tě, když jsi z Prahy přišel?“

„Nepoznal,“ — odpověděl přítel. „Nikdy si mne v naší kavárničce nevšiml. Já se také nikdy tam k němu nehlásil.“

„A tady jsi mu řekl, co's v Praze pozoroval?“

„Nikdy — nenaskytla se mi k tomu příležitost, ačkoli byl bych rád o tom s ním promluvil a seznal jeho mínění.“

Ptal jsem se také přítele Benického na správcevu Růženku. Znal ji, líbila se mu velmi.

„Poetický zjev,“ pravil, „než viděl jsem ji jen asi třikráte, tu v parku.“

„A nikdy s Marvanem?“

„S upírem? Ah“ — zasmál se přítel, „vida, vida — ne putování, ale honba za novellou — či vlastně pátrání. Toť se ví, že bude dle všeho nějak intrikánsko-tajemná. Ale mne tam musíš také dát.“

„Napišu-li, s radostí. Dříve však odpověz na mou otázku.“

„Jsem tu, brachu milý, čtrnácte dnův a hned druhého dne, když jsem se parkem procházel, zahlédl jsem Marvana s tvou hrdinkou. Stáli spolu zrovna tam u toho chrámku. Zdálo se mi, že čtou spolu nějaký nápis, anebo byli v hovor tak zabráněni, že ani kroků mých nezaslechli. Od té doby nikdy jsem jich pospolu nespatrił.“

Ač jsem nic určitého nevěděl, počínal jsem věřit, že synovce páně Vítova a dceru správcevu sbližila srdečná náklonnost.

A teď to Růženčino zasnoubení?!

Vždyť snad Marvan je mohl předejít? Nebo nechtěl? Snad toto je pravda a spíše hoví všemu tomu,

co jsem o tom našem „upírovi“ byl slyšel. Nicméně jsem opatrně bádal dále.

VI.

Marvan byl syn sestřenice páně Vítovy a ta byla také příbuznou strýce advokáta, po němž pan Vít Ch...ský zámček a panství zdědil. Nebožtík strýc advokát jen jemu všechno odkázal, nezanechav matce Marvanově, ačkoli byla blízkou příbuznou, ani haléře. „Mělo to také svou historii,“ jak strýc můj i tu podotkl, ale nevyložil, jak obyčejně. Jen tolik jsem se dověděl, že strýc advokát, mrzutý podivinský panec, na matku Marvanovu proto se tak rozhněval, poněvadž se vdala bez jeho vůle a souhlasu. Pan Vít, převzav po smrti strýcově dědictví, na svou sestřenici také nevzpomněl, až pak, když jeho nejbližší příbuzní mu pomřeli a on zůstal sám a sám. Léta již zatím minula, hlava silně prokvetla, jen srdce neschladlo, neztrnulo panu Vítovi, jako nebožtíku strýci advokátovi v těch letech: zachovalaf je láska k umění, oživujíc je a silíc blahým svým žářem.

V tom pozdním již věku vzpomněl si pan Vít na svou příbuznou. Po delším pátrání našel ji v Praze ovdovělou, s jediným synem, právníkem. Žili sice nuzně, než ani jednou se nepřihlásili k bohatému příbuznému. Před lety tak paní Marvanová jednou učinila, když ještě strýc advokát byl na živu. Tenkrát se jí muž na smrt roznemohl i synáček, a že s nemocí krutě nouze se u nich usadila, psala strýcovi prosebný list. Na ten však dostalo se jí takové odpovědi, že více nepsala. Muž jí skonal a klopotně pak vychovávala jediného syna. Že strýc zemřel, dověděla se, i čekala, že v poslední chvíli snad přece si na ni vzpomněl. Těšila se tím pro své dítě — než i s tou

nadějí musila se rozloučiti. K dědicovi sama se nehlásila; nechtělať almužny, a pak, když ji tak vlastní strýc odbyl, čeho bylo se jí nadíti od příbuzného celkem vzdálenějšího? Později vidouc, jak syn se musí ve studiích skoro sám vydržovati, co klopoty má s hodinami, nabídla se, že se ku bratránkovi podívá, nebo že mu bude psát; ale syn nabídnutí matčina nepřijal.

Tu když studia svá dokonal, objevil se v jejich chudém bytě z nenadání bohatý strýc. Marvanovi nebylo teď jeho podpory již třeba. Měltě zajištěnou službu, ze které byl by matce a sobě opatřil slušnou výživu. Ale pan Vít nedopustil, aby synovec, který se mu zalíbil, vstoupil do kanceláře. Vzal jej s sebou i jeho matku, která však neočekávaného příznivého obratu dlouho neužila. Zemřelať do roka na zámečku Ch...ském, majíc tu jistotu, že syn její bude dobře opatřen.

Pan Vít neměl rád paragrafů, továren; začernalým cestám u stanic železničných, kde mohl se vyhnul, a proto byl tomu velice povděčen, že synovec jeho nebyl žádný suchopárný paragrafista, že rád se toulal lesem, že si záhy vyhledal nejhezčí koutčky v okolí zámeckém, že byl knihomol časem, že s potěšením a s opravdivým účastenstvím prohlížel si jeho sbírky, a že, ačkoli strýcovi se v hudbě nijak nemohl rovnati, přece se v ní vyznal a dobře jí rozuměl. A tak si pan Vít synovce svého opravdu oblíbil. Jediné, co mladému muži vytýkal, bylo, že je příliš vážný a že on, starý muž, je ducha veselejšího nežli ten mladík. Ovšem, že také toto své mínění, jež strýci mému pověděl, hned zmínil dodatkem, že vlastně se nelze Marvanovi diviti, když všecken mladý svůj věk strávil za trudných poměrů v nedostatku a předčasném namáhání, kteréž udusilo

všecku bezstarostnou veselost mladé mysli. Přese všechnu svou náklonnost k životu dumavému, přese všecku svou horoucí náklonnost k umění zachoval si mladý muž více smyslu pro život praktický nežli jeho strýc. Marvan jmenovitě pilně dohlížel k polnímu hospodářství, v němž se mu patrně zalíbilo. Mysli jeho unavené klopotným a rozčilujícím životem velkého města byly jednotvárné a přece rozmanité práce a péče života rolnického odpočinkem, milou proměnou a popudem nových myšlének a názorů.

Starému panu Vítovi se to dobře hodilo. Byl tím zbaven mnohého dozoru i starostí a mohl se ve všem na synovce spolehnouti. Čím dále tím více se také na něho spoléhal, oddávaje se všecken svým sbírkám, především pak své nejmilejší hudbě. Hrál i sám skládal. Skladby slavných mistrův i jeho zvučely denně v zámku Ch...ském, v zimě v prostranném a krásně zařízeném kabinetu páně Vítově, na jaře a v létě v přízemním velikém salonu, z něhož vedly skleněné dvěře zrovna do parku. Tam zasedali k hudebním nástrojům on, místní farář, strýc můj a učitel Havránek, muzikant s tělem a duší, pravý to kantor ze staročeské školy. Častěji musili na výpomoc mladší učitel a několik známých dobrých hudebníků ochotníků z okolí. Pozvání páně Vítovo bývalo vždycky všem milo. Hrál se znamenité věci; i jeho skladby byly slušny, jak se Havránek bez obalu vyjádřil, uznávaje, že jsou dokonalejší nežli jeho vlastní. Myslím, že měl přítel Benický pravdu, když řekl, že v Ch...ích všechno komponuje.

Neubránil jsem se při tom úsměvu a kajicně se vyznávám, že jej vzbudilo pomyšlení na strýce. Ten a komponovati! A jestliže opravdu komponuje, pak jsou jeho skladby zajisté plny copových kudrlinek,

jakož ani jinak býti nemohlo, když si dobu vlásenek a pudru tak vášnivě oblíbil.

Jen Marvan byl prost té tvůrčí horečky; ten jenom vnímal a dumal, jak se mi zdálo. Já pak ovšem, od té doby co jsem, byl v parku u topolův a pak u chrámečku bezděčným svědkem, všímal jsem si ho bedlivěji. Byl bych zajisté tak učinil již k vůli tomu jeho „upírství“, o němž mi přítel Benický vypravoval.

Od onoho setkání s Růženkou správcovou na lávce mezi topoly nebylo na něm ve společnosti žádné změny pozorovati. Schválně jsem si ho všímal. Když však byl sám a domněle nepozorován, zdálo se mi, že je zamyšlenější. Růženku jsem od té chvíle v parku také nespatriil. Patrně se mu vyhýbala. Dle všeho byl můj román, který pozorovati mne zajímalo, u konce. Za to smluvil jsem se s Marvanem náhodou o jeho „upírství“.

Ve společnosti větší nechtěl jsem se ani já, ani můj přítel toho dotknouti. Mně pak se naskytla vhodná příležitost, když jsme s Marvanem náhodou setkali se na verandě. Bylo druhého dne po té příhodě na lávce, po slunce západu. Před námi rozkládal se Le Notreovský park v zlatorůžové záři.

Marvan přišel s pole a tím přirozeně zaveden, hovor náš na polní hospodářství. Vyslovil jsem také svůj obdiv, jak brzo na velké město zapomněl a jak se s tímto tichým životem tak spřátelil.

„Snadno se spřátelit,“ odušil, „mát tento život zde v sobě více opravdového potěšení a štěstí, nežli ho je v městském hluku. Nemyslete si, že cituju nepřímo Horáce, Höltého, nebo některého z té legie básníků, velebicích život venkovský. Mluvím ze zkušenosti a z přesvědčení.“

„Myslím,“ odvětil jsem, „že všechno na mysli záleží. Kdo na příklad touží po slávě.“

„Té tu také najde. Ovšem ne takové, jakou ctižádostivý člověk hledá, slávu plnou hluku. Ale sláva je jako štěstí; měnit se dle názorů jednotlivých. Každý má své štěstí, každý má svou slávu. Myslím, že jako pravé štěstí je tiché, tak i sláva. Ve vlastním nitru, ve vlastní spokojenosti —“

„Ale každému vědomí vykonaného skutku dobrého, nebo znamenitého nedostačí. Sláva je nesmírně lákavá a mocná. Jako slunce i hroby zahřívá, jak dí paní Staělová. Co velkých činů bylo pro slávu vykonáno!“

„Je pravda, než kolik znamenitých, opravdu velikých skutků nebylo by vykonáno, kdyby jen sláva byla vzpružinou všeho, kdyby všem a každému jen o ni běželo?“

„Divím se, jak záhy jste nabyl takových náhledů —“

„Myslíte, že jsem ještě mlád a beze vší ctižádosti. Ó tak už dlouho smýšlím —“

„Ano,“ odvětil jsem s úsměvem, „a také jste mladé muže burcoval z opojení slavomamu. Mne samého.“

Marvan se divil.

„Jsem také jeden ze znamenáných, vašim totiž černým, smrtonosným křížem —“

„Ah, vy vítel!“ zvolal, a na jeho přibledlé, vážné tváři zjevil se úsměv.

„A měl jste pravdu,“ dodal jsem. „Dnes už to nahlížím —“

„Než poetou jste přece zůstal —“

„To jest —“

„Ó věřím, že veršů nekujete a slok neskládáte. Toho jsem také záhy zanechal. Ale můj duch se dovede povznést a nadchnout krásou v přírodě, umě-

leckých děl, krásou myšlének i velikých činů. V takových chvílích povznešení a nadšeného rozruchu jsme také poety. A ne beze slávy —“ dodal, jemně se usmívaje — „vždyť Byron kdesi řekl, že největší básníci jsou vlastně ti, o kterých se ani neví —“

Park před námi se ve stín už zahalil, a jen vrcholy topolů byly ještě ozářeny posledním, zlatým světlem. V tu chvíli se ozvala hudba v přízemním salonu. Nějaké quatuor. Lichotný větřík zanášel lahodné jeho zvuky labyrinthem i zelenými kobkami tmícího se parku i k nám na verandu. Na okamžik jsme mlčky poslouchali, ale pak jsme svůj hovor zase dále vedli.

„Kdyby takových poetů neveršujících, pravých přátel literatury a všeho umění bylo více, neškodilo by —“

„Naší společnosti, a — literatuře ovšem také ne —“ vpadl mně Marvan do řeči.

„Podivno, že takovými poety nezůstanou ani všichni ti, kteří snili o vavřínu básnickém a veršovnou zimnici přestáli. Z těch mnozí, jak nabyli postavení v životě, smějí se ideálům svého mládí; a literatury vůbec, neřku-li poesie, si ani nevšimnou —“

„Ty plodí nesplněné tužby, ješitnost uražená i závist —“ odvětil Marvan a dodal: „Ale rovněž protivné mi je pokolení oněch literátův, z nichž každý, kdo napsal básničku, povídku, nebo několik feuilletonů, má se již za vyvoleného, jemuž národ povinen je vděčností a uznáním. Což je takovým práce vzorného rolníka, učitele, kněze, jenž opravdu a nadšeně pracuje a lid povznáší. To jim není žádnou zásluhou, to jsou ubozí pracovníci, obětovaní zapomenutí —“

„Takovým, vlastní slávou opojeným by nejlépe prospěla statistika slávy. Statistika všech slavných

a slavených. Ztrnuli by, co jich bylo! Svět už dávno o nich nic neví, ač přemnoží z nich byli opravdu znamenitými —“ Umlkl jsem a Marvan neodvětil. Byl jsem rád, neboť hudba linoucí se ze salonu, víc a více mne vábila. Společník můj také naslouchal pozorně. Denní světlo již pohaslo, a první soumrak ukládal se na krajinu. V arkádách a ve skupinách stromů v parku před námi se setmělo. Nastal tichý a vlažný podvečer.

Kvarteto již doznělo, klavír zvučel samojeiný. Sotva že na něm několik taktů přehráno, poznal jsem virtuosa.

„To je přítel Benický —“ povídám.

Marvan jen hlavou pokynul, pak opět seděl nepohnutě jako socha. Na tváři, v oku však bylo mu znáti, že napjatě naslouchá. Hra nás čím dále tím více poutala. Byla neobyčejná. Hlubokým tichem vlažného večera letního proudil se přívál tonů, v nichž mluvila duše rozželená, tesknící, jejíž trud měnil se v muka pochybností, v zoufání — však slyš! Přechod — a teď — totě modlitba, vzývání genia — Boha.

Zachvěl jsem se a v ten okamžik jsem také bezděky pohlédl na Marvana. Tvář jeho, obrácena ku plnému měsíci, jenž v tu chvíli vycházel za vlnitými obrysy rozlehlých korun v bažantnici, byla pohnutím bledá. Oči mu hořely. Ale již jsem na něho zase zapomněl, stržen úchvatnou hrou. Modlitba, vanoucí v duši klid a útěchu jako perut serafova, sílila. — Slyš ten mocný hlas vzdoru a síly proti ženoucí se bouři. Již přikvačila — to roj démonův a zápas s ním. — Marvan náhle prudce vstal.

„Improvisace —“ pravil jsem.

„Z duše —“ odvětil a zase jsme naslouchali nadšenému, velebnému hymnu, jenž pak jásavě

skončil. Nerozmýšleje se, puzen nadšením, ocílil jsem se několika skoky s verandy a mířil jsem k otevřeným dveřím salonu. U nich jsem se rázem zastavil. Stín jakýs mihl se přede mnou — někdo vyběhl ze salonu a zmizel za křovinou. Vešel jsem. V komnatě bylo pološero. Jediná lampa stranou na stolku stojící neozařovala jasně prostrannou místnost. Bělavá poprsí mistrů hudebních, zdobící zdi, byla v pološeru. U stolku stál strýc můj překvapený a promlouval živě k faráři vedle stojícímu. Opodál seděl učitel Havránek jako zdrcený. Slzy kanuly mu po tváři a v pozadí přecházel prudkým krokem starý pan Vít, a chytaje se za šedivou hlavu, volal:

„Starý Vítel! Starý Vítel! Ten mladík — ten mladík! To je umělec — a co ty — co ty?!“

Hluboký povzdech Havránkův byl mu jako odpovědí. Pln úžasu hleděl jsem na vzrušené muže, kteří si mne ani nevšíмали a snad ani nevěděli, že jsem vstoupil. Pohled na prázdné sedadlo přítele Benického mně pohnutí jejich vysvětlil. Komponisté slyšeli komponistu ve šťastné chvíli božského nadšení. Ale proč on odešel? To on, prve tak vyrazil.

Vyšel jsem kvapně ven do parku hledat svého přítele. Přešed několika stezkami zahlédl jsem ho, a v tom také Marvana, jenž proti Benickému kráčet. Viděl jsem, jak přítel chopil se prudce rukou, jemu nabízených, a v tom také ozval se hlasem pohnutým, chvějícím se:

„A za zvuky nebeské náhradou být jí nemohly mdlé naše písně!“

Citoval verše z básně Lermontova, jež kdysi Marvana k slzám pohnula. Rozuměl jsem. Ó nevystihlosti božského umění!

Nenuluvili jsme již a brzo jsme se rozešli. Já toho večera nemohl usnouti. Stojte u otevřeného okna hleděl jsem do měsíčné letní noci, na její svity a stíny ve ztichlém parku. Vánek noční přinášel z luk silnou vůni pokosené trávy. V duši mně zněly motivy z přítelovy improvisace, urvaně, jeden přes druhý a v tom kmitlo se mi:

„V čas půlnoční po nebi anděl se nes’,
z úst píseň mu zvučela svatá —“

Vzpomněl jsem opět přítele Benického, jenž silou svého nadání ukázal snaživým komponistům místním výši tvůrčí síly, jako bystrina vyrazivší, a jenž sám, nejso s sebou spokojen, nevystihnul to, co mu v duši znělo, povzdechl tam před Marvanem:

„A za zvuky nebeské náhradou být
jí nemohly mdlé naše písně! — —“

VII.

Malá příhoda tohoto večera byla první živější epizodou ve klidném, příjemném životě na záměčku Ch...ckém. Valné památky po ní nezbylo, leda ta, že Havránek s větším respektem pohlížel na Benického a pan Vít jednal s ním laskavěji. Umělecké žárlivosti nebo záští u nich nebylo. Byliť příliš pravými milovníky umění a rádi uznali převahu toho mladého skladatele, kteréhož dosud hlavně jenom jako virtuosa znali. Včerejší prudké projevy jejich citů byly přirozeny v tu chvíli, kdy nadání přítelovo tak skvěle a netušeně se ukázalo, kdy jako v náhlé, přejasně záři zahlédli živě výši umění, kníž sami také mířili, kdy pocítili to, co také Benický vyslovil verši Lermontova.

Učený strýc můj mluvě o pohnutí všeho kvarteta, zvláště pak o „jemnostpánově“, dodal:

„So, so. Staří páni tomu rozuměli. Ars est longa.“ —

Jiný účinek té episodky také byl, že Marvan stal se ku Benickému a také ke mně sdílnějším a hovornějším. Jeho „román“ však zůstával mně záhadou. Poněvadž jsem do nedalekého dvora nikdy nepřišel, Růženku správcovu jsem nespatriil. Zámeckému parku se patrně vyhýbala; ani jednou jsem jí tam teď nespatriil. I to mi nasvědčovalo, že se něco stalo. Než přece jsem ji tam jednou zahlédl. Seděla zase tam, kde jsem ji minule spatřil, na stupních toho chrámečku. Šel jsem kolem cestičkou za hradbou přistřižených křovin. Dívka byla tak zamyšlena, že mého kroku ani nezaslechla. Zdálo se mi, že je bledší a velmi smutná. Věděl jsem, že Marvan odjel toho dne ráno do krajského města a že se navrátí teprve druhého dne. Proto se tedy do parku odvážíla! Vyhýbá se mu, ale proč?

Již jsem zacházel, v tom ohlédnuv se ještě jednou, spatřil jsem nějakého pána u smutné Růženky. Aj, toť můj strýc! Jak se uklání, jak živě rozmlouvá. Ó nic nesvede všecko umění starého galantoma, je-li to mladé srdce opravdu zarmoucené. Co strýc asi chce? Či jen tak pro zábavu se tam zastavil?

Když jsem za chvíli do svého pokoje se vracel, potkal jsem ho právě jdoucího ze zahrady. Usmíval se a byl nějak rozčilen.

„So, so, milý hochu, daří se mně, půjde to pěkně —“ povídá a mnul si ruce.

„A co, strýčku?“

„Nu, ten plán, víš, ta slavnost k narozeninám jemnostpánovým.“

„Bude slečna správceva účinkovati?“ ptal jsem se s úsměvem.

Strýc sebou trhl.

„Jak? Ty víš? So, so, tys mne, tys nás viděl. Nu, co škodí. Ano, Růženka také. Dost se vymlouvala a bránila. Aní jsem se toho nenadál. Nun aber, když to víš, tak mlč a žádnému nic neříkej —“

„I ovšem, že budu, ale těším se již opravdu, strýčku —“

Myslíl jsem na Růženku, že se tak bránila, zajiště k vůli Marvanovi, a že přece svolila.

Večer téhož dne vrátiv se z nedalekého lesa, nezastal jsem ani strýce ani přítele Benického doma. Byli v parku. Seděli s farářem ve prostranné habrové křesle. Pan Vít bylo toho večera trochu churav a zůstal doma. Zasedl jsem k milé společnosti. Svit měsíce pronikal k nám loubím maluje světlé stíny na písčité půdě i na šumných stěnách, odrážejí se na láhvi a skleněných kalíšcích zlatého vína, kterým se společnost občerstvovala. Byli již v proudu. Hlavní slovo měl šedivý, veselý farář, jenž na dvacátý rok tu svůj úřad vykonával a mnoho z místní historie a z paměti lidu věděl. Mluvili zrovna o hraběti K...ském, jenž zámek Ch...cký vystavěl.

„Tak on tam neodpočívá —“ navazoval zase přítel Benický hovor, který mým příchodem byl na chvíli přerušen. „Já, když jsem přijel, vždycky jsem si to myslel —“

„Ó ne —“ odvětil horlivě farář, jenž rád vypravoval, „ten chrámek tam mezi těmi truchlovrbami postavil ještě za svého živobytí. Pro koho, to se neví. Byla tam prý socha Amorova. A to poprsí jeho z kararského mramoru, to stávalo v jeho pokoji, ale jak v poslední vůli ustanovil, dáno pak do toho chrámku. Podivín —“

„A nad sloupy na římse je viděti zbytky nápisu, ale písmena jsou tak opršalá —“

„Když jsem sem přišel,“ vpadl farář, „bylo to možná přečísti. Pěkný nápis: ‚Vivite felices, quibus est data longior hora‘. Sám hrabě to tak ustanovil. Četl to prý na nějakém římském náhrobku a tak se mu to zalíbilo —“

„Mnoho tedy cestoval —“ mínil přítel.

„Mnoho let strávil ve světě, na cestách —“ odvětil farář.

„Nejvíce však v Paříži, tam byl jako doma —“ dodal strýc. „Pravý syn své doby. Učiněný Francouz. Co tady jsou po něm památky, všechny svědčí o jeho vzdělání a vkusu.“

„Ale co to všechno stálo! Hospodář nebyl. Co peněz odtud za ním vyvezeno do ciziny!“ mínil farář.

„So, so, peněz — nun aber, byl za to Chodowiecki, Watteau —“

„To ano, to nemyslím, pane bibliotekáři!“ odtušil farář, jenž strýce tuze dobře znal. „Než daleké ty jízdy a všelijaká galantní dobrodružství —“

„Byl kavalír —“

„A nešťastný. To také myslím bylo. Neměl nikde stání a pokoje, hledal zábavy —“

„So, so — má svou historii —“

„Ale jakou?“ ptal se Benický a já, uživ té vhodné chvíle, také jsem ho podporoval. Farář ochotně zvědavosti naší vyhověv jal se vypravovati.

„Zevrubně ovšem všechno nevím, nejvíce zpráv mám od starých lidí, kteří hraběte znali. I s jeho posledním komorníkem, jenž ho přečkal a tu v Ch. zemřel, jsem mluvil. Dle toho suďte, pánové. Jiných zpráv beztoho není. Tento zámek zde dal vystavěti francouzským mistrem. Jméno nevím. Poslal

ho sem až z Paříže, kde meškal, a také první zahradník zde a zakladatel tohoto parku byl Francouz.

„To je vidět —“ podotkl strýc.

„Ale ještě nebyl zámek zcela dostavěn, to jest zařízen, již poslal hrabě z Paříže nový rozkaz k nové stavbě. A plány zároveň. Asi tři hodiny odtud je osada U...ská, však teď tam je také železničná stanice —“

„Ah —“ pomyslnil jsem si, „to je ten pavillon — Theresienlust. Teď se dovím —“ Mlčel jsem však a nepochlubil se, že to místo znám; strýc však za mne pověděl.

„Byl jsem tam také —“ mínil farář, „ale před lety již. Hezké místo, v lesích. Ale to prý je teď jenom stín, tenkrátě jich tam bylo víc. Hrabě K...ský tam lovil nejraději. A jak povídám, tam v té samotě poručil vystavěti tu podivnou stavbu. V létě začali, do zimy bylo všecko postaveno, vymalováno a na jaře příštího roku poslal hrabě pěkný nábytek. Ten přivezli z Prahy. Jen to tam urovnali a již tu byla vrchnost — mladý hrabě — ať mu bylo tenkrát nějakých pětadvacet let. Ale nepřišel sám. Nějakou dámu si přivezl. No, víte, ženat nebyl, to všude věděli, a příbuzná to také nebyla. Uměla jen francouzsky, a krásná. Nebožtik Podiva, to byl ten komorník, a od toho to všecko mám, když o ní vypravoval, jak byla krásná, vždycky vám zamhouřil oči a vtáhl do sebe dech; a hlavu měl jako mléko. — Tu krásnou Francouzku zavedl hrabě na ten lesní pavillon a tam zůstávala samojediná s francouzskou komornou a kuchařem po celé jaro i léto —“

Farář sáhl po sklence a napil se vína. Pak usmív se pokračoval:

„A hrabě — no — ten tam býval přes tu chvíli a často dlouho se tam omeškal —“

„A kdo byla ta dáma?“ ptal se přítel Benický.

„Že jí neunesl, to je jisto.“ odvětil farář směje se. „To víte, tehdejší doby! Králové stavěli milostnicím Trianony — a —“

„Pan hrabě pavillon —“

„Ostatně měl tu sličnou Francouzku nesmírně rád. Z počátku ji choval v tajnosti, jako nějakou zakletou princeznu. Ale pak, bezpochyby, když ji to omrzelo a když se jí v té samotě lesní zastesklo, zval tam společnost. Na léto přijela také sem do Ch...ic teta nebožtíka hraběte a jeho sestra, kterou prý měl tuze rád. O tu se ucházel polský hrabě Poňatovski —“

„Podobiznu jste viděli dole v našem museu,“ prohodil strýc.

„Ten byl také upřímným, tuze dobrým přítelem hraběte K...ského. Znali se již v Paříži — Poňatovski sloužil, divno dost, v císařském vojsku a dojížděl do Ch...ic tuze často, když tam meškala přítelova sestra. S Poňatovským dojížděli sem také ještě dva důstojníci šlechtici. Mladá komtessa o pavillonu a sličné Francouzce ovšem nic nevěděla a také nikdo z hostů. Až pak se hrabě svému příteli, Poňatovskému, svěřil a těm důstojníkům a s těmi na Theresienlust dojížděl, v té společnosti ne tuze často. Jednou, když tam jel sám a sám, jak nejobyčejněji, stalo se něco zvláštního. Už byl v lese nedaleko pavillonu a tu zahledl koně u stromu uvázaného. Byl to panský kůň, krásně osedlaný. Poznal ho, jak by ne, když ten koníček nosil hraběte Poňatovského k nevěstě do Ch...ic!“

„Aj!“ zvolal přítel Benický překvapen, a nachyloje ke rtům sklenici vína, zraků s faráře neobracel, aby mu nic neušlo.

„Ano, a teď ho donesl k milence nastávajícího švagra. To si můžeme pomyslit! Hrabě K...ský ani nedojel, uvázal koně a kvapil postranní stezičkou k pavillonu, by zrádného přítele a nevěrnou milostnici překvapil. Ale nepodařilo se mu zcela. Když z houštiny vyrazil před samý pavillon, scházel už hrabě Poňatovski se schodů. K...ský jak zrádce svého a sestřina zahlédl, zahořel vztekem, vytasil kord a hnál se po něm všecek zuřivý.

Polský hrabě chtěl uskočiti a přítele chlácholit, ale ten neslyšel a tak nezbývalo Poňatovskému, nežli aby tasil kord, jak ho K...ský zuřivě vyzýval. Bránil se jenom a ustupoval zase po schodech nahoru, do hořejšího salonu v pavillonu, kdež ona Francouzka nejraději a nejčastěji se zdržovala. Poňatovski takto ustupuje v podivném tom souboji dostal se až na balkon a tu se rychle ku dveřím zatočil, aby je otevřel. Podařilo se mu, ale v ten okamžik se přece nemohl dobře krýti. K...ský ho bodl — krev vystříkla — a v tom už, jak hrabě Poňatovski sklonil kord, vrazí K...ský do salonu, aby potrestal nevěrnici —“

„Byla asi ve mdlobách —“ mínil Benický, usmívaje se.

„Nebyla,“ odtušil farář — „ona vůbec nebyla —“

„Přehla!“ zvolali jsme.

„Přehla, ne však snad do dolních místností nebo do lesa, nýbrž do světa. Když tam Poňatovski přišel, ptáček už z hnízda vyletěl —“

„A proč a kam?“ ptali jsme se.

„Inu, byla to lehkomyšlná, zamilovaná Francouzka. Hrabě K...ský se v tu chvíli asi pěkně chytil za hlavu. Nejmilejší ta tam a pro ni, nevěrnici, prolil krev věrného přítele. To bylo tak, abych to zkrátka

vysvětlil. Jeden z těch šlechtických důstojníků, nebožtík Podiva ho jmenoval, ale já to jméno zapomněl, jeden z nich, kteří také na Theresienlust s hrabětem K...ským dojížděli, šíleně si tu Francouzku zamiloval a ji unesl. Beztoho ji pobyt v lesní samotě již omrzl a nová známost s mladým, krásným a bohatým důstojníkem ji vábila.“

„A jak že Poňatovski —?“ ptám se.

„Z řečí jiných důstojníků, před nimiž onen únosce své vášně neutajil, z některých řečí jeho samého a z pozorování poznal, že se něco děje, a když ten důstojník jakési přípravy konal a pak tajně vyjel, pustil se Poňatovski za ním a stopa vedla na Theresienlust. Dorazil tam však pozdě. Že K...ský pak odprosil, že se smířili, toho netřeba dokládát. A k vůli zevrubnosti —“ dodal farář usmívaje se — „sluší romantickou tu historii doplnit tím, že poranění Poňatovského nebylo valné a že se komtessa, sestra K...ského, nic o tom nedověděla, leda snad později, když se za Poňatovského šťastně provdala; ale to já již nevím —“

Chopil se sklenice.

„Ó pane faráři, kdybyste tohle napsal, mělo by to vypravování divný konec. Jistě by čtenáře a jmenovitě čtenářky neuspokojilo,“ mínil Benický.

„Jak to, medle?“

„Což ta Francouzka spanilá a nevěrná? A co hrabě?“

„Ah, věru. Hrabě ji měl tuze rád a proto prý nemohl dlouho na ni zapomenout. A ona? — To ani Podiva a žádný nic nevěděl. Bezpochyby ta madame nebo slečna, nebo co byla, opustila zase toho důstojníka a hrála tu svou počestnou úlohu tak dlouho, dokud líčko neodkvetlo —“

Strýc, jenž mlčky a dosti roztržitě naslouchal, přestal sklenku hladit a pravil:

„So, so, tak jste s tou fabulí u konce. Ale na něco jste zapomněl. Ten kord, kterým hrabě K...ský ranil hraběte Poňatovského, ten tu máme, docela pravý, to je ten s tou porcelánovou výtečnou rukojetí —“

„Ah, strýčku, když ten má svou historii, tak ty saně a ta postel —“

„Mají také, ale smutnější —“ doplnil farář.

Požádali jsme ho s Benickým, aby nám to také pověděl. I učinil tak, přes to, že strýc připomenul, že pana faráře unavíme. Vida však jeho chuť do vypravování a naši do poslouchání, obstaral novou láhev vína na posilněnou. V září měsíčné perlilo se vábivě a rozechřívalo líbezně. My mladí přikrčili jsme se pak do koutka, upírajíce zrak na retы farářovy. Noc byla vlažná, krásná. Ticho všude a vůně.

Farář ještě jednou si prohlédnuv proti měsíčnému světlu skleněný kalíšek plný vína, upil z něho a pak začal:

„Všecko přejde, a tak také i hrabě K...ský zapomněl na svou nevěrnou milostnici. A dost brzo. Tenkrát po tom jejím útěku odjel z Ch...ic a nevrátil se až za dvě léta a ženatý. V hlavním městě, kdež po všecken ten čas meškal, se oženil. Vzal si nějakou dvorní dámu, mladou, tuze hezkou, ale nezámožnou. Měl ji opravdu, tuze rád. Byla velmi hodná a v hraběti jen žila. Po svatbě přijeli na Ch...ice. Do pavillonu však hrabě svou mladou paní neuvedl, až tam sama se jednou dostala, když tam o honu zabloudila. Místěčko to se jí tak zalíbilo, že vždycky, když hrabě vyjel na nějaký den do sousedství, třeba na hony, že si do pavillonu U...ského sama vyjela, provázená jediným sluhou a komornou.

Tak prý tam několik slunečných dnů v jeseni strávila. Nějaká poetická duše. Ostatně tam, pánové, ani na podzim není škaredě. Byl jsem tam v tu dobu. Když buky a javory kolem žloutnou, když širé hřbety lesů pod pavillonem v slunečné záři jako podřimují, mraky nad nimi se ženou a za mraky po lesích stíny, a když vítr z daleka těmi hvozdy hučí — aj, pan bibliotékař se usmívá mému líčení — ale jen si při tom představte tu spanilou hraběnkou v napudrovaných vlasech, s obočím tmavým jako vykresleným, jak hledí s balkonu zamyšleně do kraje, plného podzimní melancholie —“

„So, so, to je něco, velebnosti, už ji vidím —“

„Ah —“ zasmál se farář, „však vím, s jakou na vás. Ale abych dokončil. Tak žili mladí manželé úplně šťastně a léto i podzim tu v Ch...cích strávili. I počátek zimy. V ten čas připadly hraběněny narozeniny a tu ji překvapil hrabě těmi utěšenými saněmi a spřežením krásných koní.“

„To byla asi podívaná, když mladá hraběnkou v krásném kožíšku pod drahocennou koží do nich proti Amorku usedla —“ zvolal Benický.

„So, so, a když mladý hrabě vedle jel na koni. To je pravda,“ dodal strýc velmi živě.

„Naposledy v nich jela na U...ský pavillon. Chtěla jej viděti v zimě, prostřed zachumelených lesů. Hrabě musil její přání vyplnit a tentokrátě ji sám tam vyprovodil. Napřed musili robotníci cestu proházet a několik dnů tam vytápěli. Mladí manželé strávili tam celý den, a mladá hraběnkou vrátila se na svých roztomilých saňkách všecka blažená a veselá. Pak odebrali se do hlavního města do plesů a zábav. Ale ještě než sníh stál, vrátil se hrabě — sám, neveselý, mrzutý, slovem nešťastný. A jak by

ne! Žádný se tomu nedivil, když se dal se svou rozlo-
milou ženuškou rozvést —“

„A proč?“

„Kdož pak ví, ale tolik z okolí samého hraběte
proniklo, že po dvorské jedné hostině strhl se v ko-
mnatě hraběncině prudký hovor mezi manžely —
pak prý měl hrabě několik soubojů a jednoho šlech-
tice zabil. Starý Podiva tenkrát ještě u hraběte ne-
byl, ale od starého jeho kočího slyšel, že pak hraběte
a hraběnku po té bouřlivé noci vezl na jakýsi zameček
daleko za městem a že, když se vraceli, ale již bez
hraběnky, že hrabě v kočáře plakal. Hrabě po té
hned opustil hlavní město a přijel jako černé mračno
sem do Ch...ic. Zavíral se, a sotva že sem do za-
hrady vyšel —“

„To postihl snad hraběnku v nevěře —“ minil
jsem.

„Bůh uchovej,“ odvětil farář. „Mělať ho nesmírně
ráda, ale dle všeho zaslechl nějaké řeči o její mi-
nulosti. Soudím z toho. Když mu pak vytýkali, že
rozvedené manželce dal jen malou apanáž, tu prý je
odbyl: ‚Pro takovou dvorní — — je toho dost‘ —“

Farář se napil, pak pokračoval:

„Ostatní mám od starého Dokoupila, dědka zdejšího
mlynáře. Ten, totiž děd Dokoupil seděl jednou
brzo potom, když hrabě se z hlavního města vrátil,
v lukavecké hospodě s několika sousedy. A jak tak
seděli, přiklusal houf jezdců k hospodě a tu se za-
stavili. Byli to císařští švališéri. Důstojník, podle uni-
formy, nějaký vyšší, zasedl ke stolu a za chvíli se
pak vyptával, jen tak, jako by nic, jak je daleko do
Ch...ic a je-li pan hrabě doma. Starý Dokoupil,
jenž byl světa znalý člověk a něco o soubojích hra-
běte K...ského a o té urážce zaslechl, čil hned čer-
tovo kopýtko a proto se brzo ze světnice bez čepice

vytratil a jak byl, uháněl na zámek. Nu, a nemýlil se. Hrabě v ten okamžik se přestrojil a sotva že vyjel na koni kus za zámek, už tu byli švališéři. Hrabě se dostal šťastně ze země a teprve za několik let se navrátil, ale na mlynáře nezapomněl. Tu velikou louku a rybník u mlýna dostal mlynář od něho. Však ji mají podnes —“

„A hraběnka?“ ptal se Benický za sebe i za mne.

„Ah, té ubohé. Za ta léta, co hrabě K...ský byl ve vyhnanství, vadla a chřadla tak, až shasla před časem a nevinná! Byla obětí bídné mstivosti odbytého milovníka, jenž pásmem lží a intrik její minulou pověst zkalil a to tak obratně, že hrabě konečně uvěřil. Ztráta milovaného manžela, ztráta cti — není divu —“

„Ale přišla na jevo její nevina —“

„Ovšem, ale pozdě. Hrabě prý tenkrát div nezšilel. Vícekrát se pak neoženil.“

„Tu postel pod nebesy, výtečná práce, a ty saně dal odnést do jednoho pokoje —“ strýc se ozval. „To je ta jejich historie —“

„Ano,“ doložil farář, „a často prý do toho pokoje chodil podívat se na ty památky svého štěstí a plakal prý pokaždé —“

„Což ten obraz v pavillonu U...ském, pane faráři, koho ten spodobuje?“ ptal jsem se. „Snad tu Francouzku?“

„Ne, nešťastnou hraběnkou K...skou —“

„A nevěděla o té Francouzce?“

„Myslím, že nikoliv —“

„A kde odpočívá?“

„V rodinné hrobce v R. Hrabě, když nabytí jistoty o její nevině, dal ji tam převézt a sám, jak

v poslední vůli ustanovil, vedle ní odpočívá. A tím je tomu románu konec!“ dodal farář.

„A nový se tu odehrává,“ v duchu jsem si pomyslíl.

„Věru, teď bych si opravdu přál, abych poznal ten lesní pavillon na U...sku!“ zvolal Benický.

„Pojedeme, pojedeme a myslím dost brzo,“ pravil strýc. „Však jemnostpán také chce a sám o tom povídal.“

„Jak to tam dobře znám, svezu se s vámi,“ mínil farář. Rozumí se, že jsem se k němu také přidal.

Láhev došla a strýc napomínal k rozchodu. Bylo již pozdě.

Rozloučili jsme se, dovedli faráře až ku brance, strýce až k jeho pokoji a pak jsme my dva mladí prošli ještě parkem. Měsíc pěkně svítil na cestičky i arkady a chodby. Benický i já jsme mlčeli. Jistě myslil jako já na vypravování farářovo a čekal, že z některého loubí nebo listnaté chodby vystoupí hrabě K...ský veda svou mladou, sličnou manželku. Já si je mohl dobře představit. Jeho podobiznu znal jsem z musea zámeckého a obraz mé „paní markýzky“ v pavillonu lesním v tu chvíli mně zvláště oživil.

Nevědouce zašli jsme až ku chrámku mezi truchlovrbami. Plné světlo měsíčné ozařovalo jeho schody i sloupy, mezi nimiž proběhlávalo se poprsí hraběte K...ského.

Větrík povíval lehounkými haluzemi vrb a zanášel k nám tichounký ševal.

„Vivite felices, quibus est data longior hora!“

VIII.

Když jsme se s přítelem Benickým vraceli z parku do svých pokojů, zaslechli jsme prudké hrčení

kočáru. Bylo nám divno v tu pozdní dobu v našem tichém zákoutí. Přítel myslil že se snad vrátil Marvan z města. Nesouhlasil jsem, poněvadž bylo víře nepodobno, aby tu cestu dosti dalekou jedním dnem pořídil. Než zvědavost naše mimo nadání ukojena. Vstoupivše totiž z parku na nádvoří před zámkem, zahlédli jsme ve stínu obloukovité aleje kaštanové ponocného zámeckého. Byv otázan, přijel-li mladý pán před chvilkou, jak kočár bylo slyšeti, jal se ochotně a hovorně vykládati, že nikoliv, že by tu ještě ani nemohl býti, a že to byl pan ženich.

„Jaký ženich?“

„Inu, ze dvora, slečinky Růženky. Přijel pozdě odpoledne a před chvílí odjel. Svatba už bude. Dnes to prý ujednali zrovna na den a všecko, kdy a jak. Mám to od šafáře. Však si odtamtud nesl hodnou láhev vína —“

„Tak, tak, slečinka se bude vdávat —“

„I ona by toho, myslím, raději nechala. Však prý proto bylo u správců dosti hříchů. Slečna se už něco naplakala —“

„Ale vždyť prý je ženich bohatý a také ne velkého věku —“

„Toť se ví, ale kdo pak ví. Inu, srdce si nedá poroučet a rozum ho také vždycky nepřemluví —“

„To je v tvém románu obrat dost obyčejný,“ pravil přítel usmívaje se, když jsme stoupali po tlustém koberci po schodech rozestřeném.

„Je pravda, ale pro tu rožtomilou Růženku dost smutný. Co ten správce, ten její otec? Znáš-li ho? Je zadlužen, nebo co —“

„Zadlužen? Sotva. Ženich však má veliký dvůr, je jeho majitelem a to se stanoviska podřízeného správce, jenž má, trvám, několik dětí —“

„Ano, ale ubohá Růženka —“

S tím jsme se rozešli.

Příštího dne před polednem potkal jsem v parku svého strýce. Šel rychleji nežli obyčejně a na tváři jeho jsem také poznal, že je nějak vzrušen, že se mu něco přihodilo. A ráno při snídani byl ještě tak vesel.

„Co se stalo, strýčku?“ volám.

„Ach, hochu, zle! Ty mně nepomůžeš —“

„Přece —“

„Můj plán! Má slavnost! Všecko nejspíše zmařeno!“

„Jak? Snad jemnostpán onemocněl —“

„Ó ne, je jako mník. Ale přední úloha, Růženka správcova!“

Teď jsem se já zarazil. Vzpomněl jsem na včerejšek i na to, co nám ponocný pověděl. —

„Snad se jí něco stalo?“

„Kdo pak ví. Je pryč. Zmizela, utekla a nemožnou ji nalézt. So, so —“ Tentokráte zněla ta slůvka jaksi hořce a pojednou zoufale dodal:

„Nun aber, za několik dnů je slavnost tu — zkoušky jsou nemožny — a co pak ještě zkoušky — ale kde vezmu takovou hezkou figurku. Nešťastné děvče umíněné!“

„A není žádné stopy?“

„Starý se chystá — a snad už jel — do města. Myslí dle všeho, že přehla tam. Mají tam starou tetu. Jen co to děvče myslilo!“

„Strýčku, já bych řekl, že je na U...sku. U dědečka —“

„So, so, správcová to také mínila, ale stopa vedla k městu —“

„Ale, když se chtěl jemnostpán podívat na ten osamělý pavillon, a vy také —“

„Že bychom se tam mohli podívat — hm — so, so — dobrá. Jemnostpán by si dal říci — pravda — nun aber, co s tím děvčetem, kdyby tam i bylo? Mohu-li já mu poručit? A jaká pak také hra, když je všechna nešťastná —“

„Snad by bylo možná ji potěšit —“

„Ji?! Není možná, leda by tebe měla ráda a měls nad to veliký, nezadlužený dvůr, abys se také líbil tatíkovi —“

„To ne, strýčku, ale kdyby měla někoho jiného ráda, a velice, velmi, a ten jiný měl několik nezadlužených dvorů —“

„Co mluvíš?!“

„To jest, ten někdo jich nemá, ale snad, nebo jistě bude je mít; pak byste, strýčku, mohl uspořádat nejen tuto slavnost o narozeninách jemnostpánových, ale jinou, třeba hlučnější, ku svatbě — ale ne — tu by vám opět scházela ta roztomilá figurka — Růženka —“

„Ty něco víš? A kdo je ten někdo?“

Vyžádav si na strýci slib mlčelivosti, vypravoval jsem o svém pozorování, a vykládal domněni na něm se zakládající. Strýc pozorně naslouchal provázeje řeč svou častým „so, so“, jež mi bylo znamením jeho souhlasu i podivení. Když jsem dokončil, upřel na mne své oči a vážně pravil:

„Vidíš, hochu, tu snad běží o víc, nežli o mou slavnost. Hm — so, so — co teď — nun aber půjdu k jemnostpánovi —“ rozhodl se pojednou.

„Snad byste mu nechtěl ty domněnky nezaručené —“

„Neboj se. Vyložím mu, že by bylo dnes velice příhodno podívat se na U...sko —“

To mne potěšilo.

Skutečně, ještě dopoledne vypravili jsme se na cestu. ve dvou kočárech. V prvním seděl pan Vít a strýc. Očekával jsem najisto, že „jemnostpán“ přítele Benického k sobě pozve do vozu. Proto jsem byl poněkud překvapen, když stoje u kočáru, pravil pak s úsměvem:

„Dnes pojedeme dle věku. Staří ku starým a mladi k mladým.“

A tak zůstal se strýcem v jednom, já s přítelem ve druhém voze. Z toho jsem pozoroval, že strýc asi více mluvil, nežli o výletu a pavillonu U...ském. V domnění tom utvrzovalo mne i to, že jsme jeli sami, že „jemnostpán“ roztrhl milé své kvarteto, nevzav s sebou ani faráře ani učitele Havránska.

Cesta byla velmi příjemná, ba příjemnější nežli onehdy, když jsem tudy krácel po svých silnicí notně zaprášenou. Těšil jsem se na lesní, zapomenutý pavillon. na „paní markýzku“, to j. na nešťastnou hraběnku K...skou, jejíž podobizna stala se mně teď po vypravování farářově zvláště zajímavou. Pomyšlení však na „růžové zjevení“, na správcevu Růženku mne tentokráte tak netěšilo. Nevím proč, ale nějak jsem se lekal toho setkání. Ovšem věděl jsem, proč tam je, s jakou tam přišla, ta nešťastná dívka. Byla-li tam vůbec. Bezděky jsem také za jízdy vstal se sedadla, vpřed na nekrytý kočár páně Vítův hledě okem upřeným. Chtěl jsem z pohybů starých pánů aspoň uhodnouti, hovoří-li o té vážné a důležité záležitosti. Seděli však, pokud jsem byl s to, abych pozoroval, zcela klidně; pak se také ohlíželi a rukama sem tam ukazovali. Pozorovali zajisté krajinu, a pak také nebesa, na jejichž modrojasné klenbě ukazoval se, od západu vyvstávaje, černý mráček.

Cesta nám ubíhala velmi rychle. Mračnu jsme ujeli. Za stín jeho měli jsme pak stín staré obory,

pod jejíž šumnou, zelenou klenbou hrčely naše kočáry, až se zastavily před osamělou myslivnou. Lesní, syn hluchého pana vrchního, vyšel ven. Byl nemálo překvapen, když povozy zahlédl, žasl však, když vystoupil z kočáru strýc a za ním „jemnostpán“, u něhož sloužil myslivcův svat, Růženčin otec. Já i tentokráte, když jsme do světnice vstoupili, zvědavě a dychtivě jsem se rozhlížel jako při první návštěvě své po „růžovém zjevení“, ale jako tenkrát tak i nyní nadarmo. Také strýc, jak jsem sobě všiml, se kolem ohlížel, rovněž tak nadarmo jako já. Růženka nepřišla. Patrně tu nebyla. Hned ptáti jsme se nechtěli, ani strýc, ani já.

Rozumí se, že lesní s největší ochotou dal svolení, abychom si prohlédli lesní pavillon, a nabídl se zároveň za průvodčího. Dříve však, nežli jsme se na cestu vydali, musili jsme zasednouti k jeho stolu, na němž paní myslivcová za tu chvíli schystala nám na občerstvenou všecko nejlepší ze svých zásob. Posedění to protáhlo se také hovorem s panem vrchním starým, jenž byl k pánu zetě svého velice ochotným v hovoru a výkladech, „überhaupt“ o tom pavillonu a jeho amourschaftech divných. Viděl jsem, že je strýc jako na trní. Byl by zajisté rád se něčeho o té své „roztomilé figurce“ dověděl.

„Samí nezačnou, je-li Růženka tu — již k vůli jemnostpánovi,“ pomyslíl jsem si a uživ vhodného okamžiku, vyšel jsem ven. Před myslivnou byl volný rozhled po nebi; shledal jsem, že mráček od západu stal se mrakem, jenž obrovskou perutí svou zatahoval všecku oblohu. Bylo se nadíti bouře i deště. Pozorování to bylo velmi nepříjemno. Vážiti takový kus cesty a navrátiti se s nepořízenou! Tak jsem se těšil na pavillon! Aj, rozběhni se tam — staří páni tam za této situace jistě nepůjdou ze strachu

před deštěm; a pak té podívané s balkonu na lesy pod mračny nad nimi se ženoucími! A ještě jedna, vyznám se, myšlénka mně napadla. Jak pak, kdyby tam Růženka před námi prchajíc —

Zdálo se mi to ihned pravdě nepodobným, ale již jsem byl na cestě, společnosti se ani neohlásiv. Cestu jsem si dobře pamatoval. Spěchal jsem do vrchu starou lipovou alejí. Zlatý svít slunečný se nechvěl na mohutných kmenech starých stromů a modrozelené šero jejich jako bylo tenkrát za jasného dne změnilo se ve tmavé temno. Než i nyní před bouří bylo tu příjemno. Všude ticho: ve vážném klidu očekávali lesní velikáni chvíli rozruchu a hněvu nebes. —

Za chvíli stanul jsem na vrchu, na planince v lese a stezkou skoro zarostlou došel jsem záhy pavillonu. Osamělý, tichý a smutný, jak se mi teď zdálo. Mračna se hnala nad jeho střechou. Stál tu opuštěn, sám sobě ponechán. Rozhlédl jsem se; nikde člověka. Chvatně jsem vyšel zevnějšími schody na balkon, kdež především jsem pohlédl ke dveřím. Byly přivřeny, tak jak jsem je nechal odtud odcházeti. Zajisté od té doby nikdo tu nestanul. Nahlédl jsem do vnitř. V salonku nebylo nikoho. Pak teprve obrátiv se ku zábradlí hleděl jsem na krajinu. Pohled ten se mi líbil velice. Širé lesy pode mnou jako by zčernaly. Mraky u divných, fantastických podobách hnaly se nad jejich hřbetem, jako nad černým jezerem. Tu tam se z lesů kouřilo; bílá jejich pára vysoko stoupajíc jako by se spojovala s šedou oblohou, s níž tam na západu — hle, ty tmavé pruhy — řine se hojný déšť. Za pavillonem z hlubin lesů ozýval se temný šum. —

Pak vstoupil jsem do pustého salonu. Přítmí se v něm houstilo. Dojemně jím a z temna svého hle-

děla na mne tvář sličné „paní markýzky“, nešťastné hraběnky K...ské. Usmívá se — to úsměv z dob jejího štěstí. Usedl jsem na starou bílou židli. Otevřenými dveřmi viděl jsem ven na mračné, pohnuté nebe. Vítr se počal hlasitěji ozývat a již rozkolébal koruny starých javorů a lip, jejichž nejedna haluze zmítajíc se uhodila v zašlé okno. Jak tu pusto, jak ticho a jak tu bývalo! Vzpomněl jsem si na nevěrnou, krásnou Francouzku, na souboj hraběte K...ského s polským šlechticem. Ano, tu na pavillonu se skončil. A tady asi ta nešťastná mladá hraběnka ráda sedala, majíc zalíbení v tom osamělém místě i v nestrojené přírodě.

Vítr vrazil do salonu otevřenými dveřmi a v tom také zaharašil suchý věnec pod obrazem „paní markýzky“. —

Vstal jsem, a sešel s balkonu, zamířil jsem zase k lipové aleji, abych se ještě před deštěm dostal do myslivny ku společnosti. Toho jsem však nedosáhl. Vítr už projížděl korunami stromů, zmítaje jimi, až hlasno šuměly. Všecken les hučel, těžké krůpěje padaly a nežli jsem se dostal ku stromořadí, spustil se déšť. Nežli bych byl ku myslivně doběhl, byl bych na něj promokl. Proto se dlouho nerozmýšleje zvolil jsem bližší a také bezpečnější přístřeší. Chvátal jsem zpět k pavillonu. Již se mi kmitl mezi stromy, již jsem byl u něho.

Ale rázem jsem stanul pod rozložitým stromem, upíraje užaslý zrak před se.

Ano, nemýlím se. U přístavku nižšího, u samého pavillonu stojí kůň, bělouš, pěkně osedlaný, ke stromu přivázaný. Prve ještě ani stopy — a teď zatím, co jsem došel a zas se navrátil, někdo přijel. Kdo? Kůň stál s hlavou pochýlenou. Kde jezdec? Jistě nahoře v salonu. Skokem přeběhl jsem volnou pro-

storu a stanul jsem u koně. Shlédnuv mne zařehlal; jezdec se však neukázal. Jistě je uvnitř. Šel jsem kolem pavillonu, abych nezmokl a dostal se ku předním schodům. Již jsem chtěl na první vykročit, tu div že jsem nevykřikl překvapením. Nahoře na balkoně stál pod přístřeším Marvan s Růženkou! Byli v hovor tak zabráněni, že mne ani neslyšeli ani nezpozorovali. Dvě židle, jež páně Vítův synovec ze salonu vynesl, stály za nimi. Tak byli zajati hovorem, že zapomněli si na ně sednouti.

Ucoulv jsem zase zpět. Co činiti? Jíti nahoru a vyrušiti je ve chvíli zajisté vážné — to ne. Zůstatí tu? Aj, abych tak naslouchal jejich řeči, třeba že bezděky. Nemožná! Jíti zpět a na nit zmoknouti? Do toho se mi také nechtělo. Vrátil jsem se tedy zpět ku bělouši, jenž byl v zadu pavillonu; tu jsem byl jakž takž před deštěm chráněn, tu jsem nic neslyšel. a nemohl ani, leda jen šumot lijáku v korunách harašícího a hukot lesa.

Pěkná situace. Stojím tu jako věrný panoš, a rytíř zatím na balkonu se slečnou. Tak asi to bývalo, když přijížděl hrabě K...ský ku sličné Francouzce a pak také ten šlechtic důstojník, jenž ji unesl. Ale jak se Marvan sem dostal? Přijel jízdecky; doma, t. j. na zámku Ch...ckém jsem ho nikdy neviděl na koni. Bylo to tedy něco neobyčejného, co ho k té jízdě a zajisté velice rychlé, ano prudké, přimělo. Toť asi, příjev z města, zaslechl, co se u správců stalo. Snad se domýšlel jako já, kam že se Růženka poděla, a máje naši vycházku záminkou, bez prodlení se sem rozjel. Tak jsem mohl kombinovat ovšem jenom já, máje za základ své domněnky, že má rád správcovu dceru, nebo že vůbec mu na jejím osudu záleží.

Ale jak že tu je s Růženkou? Snad je něco

smluveno? Nemožná. Zajisté však Marvan, přeptav se pod lesem, hned sem ku pavillonu zamířil, domnívaje se, že nás tu snad zastane, a že jeda sem, potkal cestou Růženku nebo ji snad dohonil. I toť možná. Přemýšlel jsem, uvažoval; zatím prudký liják polevil, a nežli jsem se nadál, přestával a slunce prodravši se mračny, zazářilo, an opodál padal ještě déšť, nyní zářící, jako zlatý.

Chvile strávená ve společnosti pěkného bělouše zdála se mi náramně dlouhou. Marvanovi a Růžence zajisté jen okamžikem. Co činit? Odejít nepozorovaně? Dole pak v myslivně musím říci, že jsem tu byl přes celý déšť, a to také musí i Marvan dle pravdy udat, až dolů sejde.

Jak potom se to shodne? A co by si Marvan mohl o mně pomyslit?

Opustil jsem tedy bělouše a bral jsem se do předu ke schodům a to, pokud možná bylo, hlučně.

Šetrnost ta byla zbytečná, nebo stanuv u dolního schodu, zahlédl jsem Marvana s Růženou dolů sestupující. Vedl ji, libě zardělou, zářící a jako proměněnou za ruku, sám všecek vzrušen. Jindy by se snad byl zachmuřil, ale v tu chvíli vítal mne s úsměvem, vesele. V oku jeho zářilo štěstí a to mně vysvětlovalo vše. Měl jsem sám radost, a přál jsem to štěstí zvláště Růžence, jíž mně tak líto bylo, když jsem ji viděl tenkrát na lávce mezi topoly a pak u chrámku mezi truchlovrbami hořce plačící.

Marvan se dole na okamžik zastavil. Vysvětlil jsem mu stručně, jak sem přicházím, a chtěl jsem zase nahoru, do pavillonu.

„Tentokráte tam žádného věnce nenajdete!“ — pravil Marvan s úsměvem, a pověděl Růžence, koho se tenkrát tak lekla, když pod ten obraz zavěsila věnec z pomněnek a růží.

„Neštěstí mladé hraběnky K...ské, o jejímž osudu jsem doma slyšela, vždycky mne hluboce dojímal. Zvláště tu na onom místě, kde bývala tak šťastnou —“ pravila mně jaksi na vysvětlenou.

„Počkáme na vás,“ pravil Marvan. „Půjdeme, libo-li, společně do myslivny.“

„Milerád, ale to raději nebudu zdržovat. Nahoru nemusím. Půjdeme třeba hned,“ odvětil jsem a dodal: „Nemám žádného štěstí. Spanilé růžové zjevení bych tam na balkoně beztoho neměl jako oněhdy, a kdyby — prchlo by opět přede mnou.“

Vydali jsme se na cestu. Kráčeli jsme lesem, pak dolů lipovou alejí. Za námi šel jako psík ušlechtilý bělouš.

Když jsme dolů sešli, stála má společnost před myslivnou, chystajíc se, když se nebe zase vyjasnilo, nahoru k pavillonu. Pan Vít byl ovšem překvapen příchodem Marvanovým a jeho společností, vlastně jeho společníci. Postřehl jsem dobře, jak s mladých těch lidí hned na mého strýce se podíval, z čehož jsem se domýšlel, že strýc mu přece něco již pověděl. Marvan ochotně a tónem veselým strýci hned vyložil, jak sem přichází. Vypravoval, že příjev z města časněji nežli se nadál, zaslechl o našem výletu. Poněvadž nebyl nikterak unaven a poněvadž by to místo, o němž slyšel tolik vypravovati, byl rád shlédl, že ihned vsedl na koně. Dole pod lesem že se ptal na cestu k pavillonu, a tou se tam přímo pustil, domnívaje se, že nás tu zastane. V lese, nedaleko pavillonu, potkal slečnu Růženu a poněvadž déšť byl na spadnutí, že utekli pod přístřeší staré té stavby.

„Kdež jsem i já útočiště hledal a našel,“ doplnil jsem zprávu Marvanovu.

Teď se strýc zase na mne podíval.

Staří páni s Benickým, vedeni myslivcem, dali se nahoru k pavillonu. Marvan nešel; já také, jmenovitě na jeho vyzvání, jsem zůstal. Seděli jsme se starým panem vrchním, s jeho vnučkou a s paní lesního, bavíce se hovorem, až přišla naše společnost.

Slunce se silně k západu nachýlilo, když jsme se měli k odchodu, a zapadlo, když jsme vsedli do vozů. Starý pan Vít způsobil tu zase malé překvapení, jako když jsme sem ze zámku Ch...ckého odjížděli.

„Tys jistě unaven prudkou jízdou,“ pravil k Marvanovi. „Pojď, sedni si se mnou. A tebe,“ pravil, obraceje se k mému strýci, „snad tady ti páni mládenci přijmou.“

Tak jsme byli na novo rozsazeni. Cesta domů, na zámek Ch...cký, byla velmi příjemna, rychle ubíhající. Všecka krajina omládlá odpoledním deštěm; podvečer byl tichý a jasný. Měsíc vyšel záhy a provázel nás krajinou, mající mnoho stromoví a hájků. Záhy jsem zavedl hovor na události dnešního dne, připomenuv strýci, že přítel Benický o všem už ví a že je jaksi spolupracovníkem mého románu, jak sám říká.

„So, so, teď je to skoro román —“ odvětil strýc.

„Víš již pan Vít?“

„Ano, připravil jsem ho, t. j. pověděl jsem mu, co's pozoroval. Nu, a zdá se, že dobře. Marvan by jinak sotva za námi přijel —“

„Zdá se věru —“

„Nun aber, jak to bylo tam na pavillonu? Kde se setkali?“

Pověděl jsem, co jsem věděl a pozoroval, a doložil jsem: „Myslím, že se tam domluvili, a že tam jejich nedorozumění, nebo jak bych to nazval, se vysvětlilo. Ale setkali se tam náhodou, to jsem pak

z veškeré řeči seznal. A je to přirozeno. Nespokojená, nešťastná Růženka hledala samotu, v lese, na místě, jež jí bylo milé. Byl bych jí rád viděl, když tak lesní stezkou u pavillonu krácejíc všecka zarmoucená myslila na Marvana, a když on se jí tak z nenadání objevil.“

„Ale náš pane románopisče“ — zvolal Benický. „Ta kapitola o tom jejich dorozumění je poněkud kusá, nejasná. Proč se rozhněvali? Proč —“

„Domněnky bych mohl říci, ale nechci. Vysvětlení toho všeho, psychologický proces ten ponechávám druhému a teď přednímu spolupracovníkovi, svému panu strýčkovi —“

„Vida, vida, a jak já?“

„Snadno. Tam v kočáře před námi zrovna tu kapitolu Marvan asi vykládá svému strýčkovi. Ten pak jistě vám to poví, a nebude-li to nějaké tajemství, nadějeme se, že pro událost našeho románu —“

„So, so — nun aber má slavnost!“

„To my zas budeme rádi spoluúčinkovati!“ těšil přítel Benický mého strýce.

„Ó vy již svou úlohu beztoho máte. Ale takovou pastýřku, kde ji vezmu? Jen si to představte! V našem divadle zámeckém — víte — má krásné dekorace — hrabě K...ský je dal v Praze malovat. Ale jedna z nich, krajina ta je roztomilá. Ta by se nejlépe hodila — idyllická krajina — v pozadí antický chrámek mezi dvěma stromy, mezi dubem a lipou, jako by malíř myslil na Filémona a Baucidu — teď osvětlení, krásná hudba ve slohu Rameauově, — já sám jsem se o ni pokusil, — sbor pastýřův a pastýřek — chor — pak by vystoupila ta nejkrásnější — Růženka totiž — a přednesla by s jeviště krásnou báseň jemnostpánovi — rozumí se francouz-

sky — ona mluví slušně a má pěknou výslovnost — ten její hlásek — so, so, to by bylo —“

„A proč francouzsky, strýčku?“

„Aby to bylo všecko pravé, z minulého století. Víte, jen francouzské rokoko je něco — má ducha — všude jinde je to pouhý padělek, sprostý cop — jak se říká —“

„A co ještě jste měl, strýčku, v plánu? —“

„Darmo mluvit. Pastýřská hra — pak tanec — rozumí se menuet. S hudbou Boccheriniho, — pane Benický, znáte, ano. Nun aber je to všecko marno, ať tam v kočáře to dopadne tak nebo tak —“

„Škoda věru,“ míní Benický, potutelně se usmívaje, „ale pomyslíme-li na sličnou Růženku, jak tam v té lesní samotě asi všecka blažena, doufajíc i v obavách všecka rozechvěna myslí na to, co se dnes přihodilo. a co bude, jak se v tu chvíli asi o ní jedná —“

„Ó já jí to přeju!“ zvolal strýc. „To jest přál bych jí, aby byla šťastna. Je to velmi hodné děvčátko, vzdělaná a ne zase přemrštěná.“

„Jedno se jí již vyplnilo —“ pravil jsem. „Vím už jistě, že ji Marvan miluje, a to dnešního dne, kdy z domu prchla, bylo jí zajisté útěchou největší —“

Když jsme do Ch...ckého dojeli, schválně jsem si všimal pana Víta i jeho synovce. „Jemnostpán“ byl nad obyčej vážný, synovcova pak tvář jevila klid a tiché veselí duše. Starý pán ihned odebral se do svého pokoje, rovněž i Marvan, jenž odchází, stiskl mi velmi srdečně ruku, jak dosud ještě nikdy neučinil. S Benickým jsme ještě chvíli poseděli. Přítel musikůs mně také řekl za řeči:

„Mrzím se na ten tvůj román. Obratu napínavého nemá a zdá se, že mu nebude ani scházet tak trochu

deus ex machina, nebo americký strýček, jenž nešťastné milence svede.“

„Kdo za to. Je to příběh životný a ne smyšlený, sepsaný —“

„To jak známo, není žádná omluva aesthetická, ale proto pro všechno by mne dosti zajímal. Než to mne mrzí, že zkazil plán tvého strýce, že zmařil tu slavnost —“

„Ah —“

„Považ, slyšel bych jeho skladbu! Sbor pastýřův a pastýřek napudrovaných, v hedbávných punčochách a střevíčkách s červenými podpatky, sbor a hudba ve slohu Rameauově!“

Smíchu jsem se neubráníl, ačkoliv se to týkalo mého hodného strýce.

Přirozeno, že jsem byl zvědav na druhý den. Marvana jsem nezahlédl; ze svého pokoje ani nevyšel. Tak „jemnostpán“ se v parku neukázal a odpoledne i hudbu odřekl. To již něco bylo. Na mé otázky strýc jen rameny krčil, tvrdě, že nic neví, že se mu „jemnostpán“ ještě s ničím nesvěřil. Až pak na večer, když byl dlouho u pana Víta se omeškal, pověděl mně, o čem se svým starým kolegou a přítelem rozmlouvali. Týkalo se to Marvana.

„Zdá se, že „jemnostpán“ nemá chuti dát svolení —“ pravil jsem.

„Ano, rozmýšlí se —“

„Aj, je mi to dost divno. Dle jeho povahy a názorů bych se byl nenadál —“

„Není to snad k vůli stavu, nebo bohatství. „Jemnostpán“ by na to nehleděl, že Marvan bude mít jednu panství a jeho nevěsta nic, že dcerou úředníka na tomže panství —“

„Nuže, co by tedy bylo —“

„So, so, také takový horkokrevný mladík. Nun aber sluší uvážiti, že to je na celý život, že „jemnostpán“ synovce miluje a že by nerad, aby se dočkal nějakého zklamání —“

„S Růženkou? Jak já Marvana znám, myslil bych, že dobře volil. Ale což to starému pánu nevyvětlil?“

„Nu, pověděl mu, že se mu Růženka hned na první spatření zalíbila — neskonale — ale že jí to nedal nikterak na jevo. Pozoroval ji, její chování, mluvil s ní a zjistil, že to je, nu, jak jsem povídal, dívka velice jemného citu, mírná, že by mu rozuměla a že by mu — nu, že to není žádná pozlátková slečinka jen tělem sličná, než i duchem a srdcem. Tady máš tu kapitolu, jak jsi včera povídal. Ostatně by se to dalo stručněji říci: Zamiloval si ji, ale jaký je Marvan, tak dlouho zkoumal a odkládal, až přišel ten nešťastný ženich. Ten šel přímo k otci — a bylo to —“

„Tak, tak, a Marvan, který pozoroval, že ho Růženka také miluje, byl proto tak podrážděn zprávou tou, a myslil si, že ho děvče klamalo. Teď jak náleží rozumím tomu tónu, jak jí tam u lavičky gratuloval k jejímu zasnoubení, a proč pak Růženka plakala, a proč teď kvapem za ní přijel. A co vy, strýčku, jste říkal „jemnostpánovi“, když jste o tom mluvili?“

„Nu, slavnost mně zkazila, pravda, ale já jí neškodil. Naopak — Ostatně by si to Marvan asi sám vymohl.“

„„Jemnostpán“ ho má tuze rád.“

„Má, a Marvan také prohodil, že kdyby strýc nesvolil, že by se raději odebral do Prahy. „Jemnostpána“ to tuze mrzelo a mrzí že by na všechno zapomněl a pro to pěkné děvčátko třeba jej samého

opustil. Nun aber, to ho zase smíruje, že to synovec řekl s velikým přemáháním, až ku slzám dojat —“

„Oh, román náš bude míti šťastný konec, strýčku!“

*

*

*

Bylo v podvečer narozenin páně Vítových.

Seděli jsme, naše společnost obvyklá, v parku při večeři v pěkném loubí, odkud byl volný rozhled na malý palouček i na živou zelenou arkadu kolem něho i na bránu v prostřed utvořenou ze přistřižených stromů a křovin. Za tou zelenou arkadou dále v parku byl stromovým ukryt sbor hudebních ochotníků, kteří přes tu chvíli zahráli nám nějakou skladbu. Učitel Havránek je řídil. Hudba rozléhala se líbezně parkem za vlažného, letního večera.

Všichni jsme se pomalu rozjařili a rozveselili i sám starý pan Vít, který těchto dnů byl nad obyčej vážný. Jen Marvan seděl zamlkle. Všiml jsem si také, že můj strýc přes tu chvíli odešel ode stolu a že vždy se vrátil, nějak se usmívaje.

Když naposled odešel, pravil farář panu Vítovi:

„Teď je třeba, abych prozradil kus tajemství pana bibliotekáře. Něco uspořádal —“

V tom hlubokém tichem, jež na okamžik zavládlo, zavznělo v temnu, z pozadí kvarteta Haydnova houslové solo.

Zvuk strun sordinou tlumených zněl měkce a jímavě.

„To je znamení,“ pravil farář, „teď to začíná —“

Naslouchali jsme všichni velmi pozorně. Milostná hudba roztoužené serenady zněla jako vrkání holubí, sladce vyznívající v tichu večerním. Dozněla. Pan Vít i my všichni chtěli jsme na pochvalu za-

tleskali, než rázem jsme ustali, hledíce udiveně na arkadu před námi. V čiré tmě, rozkládající se v jejich loubích, zamíhala se světla. Kmitla se jako svatojanské mušky různobarevné, jasné lampiony, a mžikem visely v listnaté klenbě těch kobek. V ten okamžik ozval se v pozadí orchestr, a v kobkách, hle, objevil se nějaký markýz v růžově hedbávném, vyšíváném kabátě, v bělostné vlásence s copem, ve dámu rovněž a la rokoko oděnou. Za ním jiný párek, pán ve višňovém sametovém kabátě, od něhož bělostí svou odráží se porculánová rukojeť parádního kordu, a za nimi pastýř s pastýřkou, druhý, třetí párek. Jdou jeden za druhým a mihotavá zář světel a lampionův ozařuje pestře a skvěle oděné ty lidi, kteří jako by z jiného světa sem přišli. Jdou kolem, a Boccheriniho laškovný menuet provází jejich kroky. — —

Jdou, zanikají v temnu na druhém konci, kamž od nás není viděti — my nepátráme, nevracejí-li se zase druhou stranou, my jen hledíme na skvělou společnost před naším zrakem přecházející, jež o celý věk nás zpět posunuje. Tak to asi bývalo. A hle! Páni markýzové a markýzky, pastýřové a pastýřky zastavují se, k nám se obracejí, teď vystoupili z kobek (ven před arkadu na palouček, seřadili se, tu dámy, tu páni. Menuet už dozněl a zpěv zazvučel. Rokoková společnost začala rokokovou kantátu mého strýce. Teď teprve jsem se po něm ohlížel. Tam stojí stranou, září, rukou tajeně takt dává, řídí, hlavou pokyvuje. Zpěv dozněl, a ze sboru družek svých vystoupila sličná pastýřka, nejsličnější z děvčat z blízkého městečka, z jehož divadelních ochotníků byly většinou ty šlechtičny a jejich dámy rokokové v oblecích zámeckých, provázena jsouc mladým kavalírem a pastýřem. Učinivši hlubokou poklonu po

starodávném způsobu, podala panu Vítovi velikou, krásnou kytici.

Zahlaholil tuš, pak neviditelný orchestr spustil slavnostní skladbu (ze známých skladeb strýcových op. 2.), pastýřka a její průvodci uklonivše se odešli ku své společnosti, a hned pak s ní zanikli v arkádách zase potměných. Byli jsme opět ve svém čase. Pan Vít tiskna ruku mého strýce, děkoval mu za to pěkné překvapení a ten projev přátelské lásky.

„Myslí jsem něco jiného, byl to veliký plán, to dnes byly z něho jen trosky —“ odpovídal strýc, všecken záře. „Bylo by všecko šlo, nun aber slečna Růžena —“

„Ta ti to zkazila?“ vpadl mu „jemnostpán“ do řeči. „Nu na přesrok to snad nějak vynahradí, ač dovolí-li nastávající její pan manžel —“ Obrátil se ku svému synovci. Ten sedě jako ve snách, trhl sebou, vyskočil a již objímal starého pána.

Ten dal tedy dovolení.

Všecka společnost rozradována jej i synovce obštoupila, upřímně gratulujíc oběma. —

Druhého dne, když přišel správce, otec Růženčin s gratulací, nad obyčej dlouho se u „jemnostpána“ zdržel. Vyšel všecken zardělý, ne však sklíčen nebo smuten. Dne příštího odjel Marvan z Ch...ic, máje po boku paní správcovou. Vrátili se na večer a s nimi Růženka, všecka blažená. Brzo po jejím zasnoubení rozloučil jsem se se strýcem a milým zámečkem Ch...ckým. Louče se s Marvanem musil jsem mu na jeho vřelé pozvání slíbiti, že na svatbu přijdu.

Byla velmi jednoduchá, jak si to zasnoubenci přáli. Pan farář z kvarteta strýčkova je odpoledne oddal u přítomnosti nás několika známých. Byla to svatba tichá, ale šťastná. Nevěsta zářila krásou, svě-

žestí a blahem, ženich pak, když od oltáře, již svoji, odešli, stiskl mi ruku a pravil:

„Dnes jsem největším poetou —“

„A ta vaše životní báseň bude krásná, trvalá a — bez křížku —“ odvětil jsem.

Když pak novomanželé vstali od tabule, u níž jsme z večera seděli, zavzněla venku v parku hudba. Čarovné zvuky Mendelssohnova svatebního pochodu provázely novomanžely.

První svatební cesta jejich byla na osamělý pavillon v lesích.

Za rok nebylo již třeba mne vybízet, abych se podíval na zámek Ch...cký. Na několik dnů se mi uvolnilo v práci a tak jsem si tam zajel, podívat se na strýce, na šťastné lidi. Nic se tam nezměnilo, jen v parku na antickém chrámku byly znova vyzlacený zašlé litery starého nápisu a již zdaleka mi zářilo vstříc:

„Vivite felices —“

